

Utorak, 23. novembar 2004

Svedok Nikolaj Rižkov (Nikolai Ivanovich Ryzhkov)
Svedok Leonid Ivašov (Leonid Grigorovich Ivashov)

Otvorena sednica

Optuženi je pristupio Sudu

Početak u 9.07 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs (Nice), pre nego što počnete svedok treba da stigne na avion u određeno vreme. Prema tome, on mora da ode odavde oko 9.30.

TUŽILAC NAJS: Juče sam upozoren na to. To znači da ću morati da reorganizujem svoja pitanja prema svom prioritetu. Neću da budem u mogućnosti da sve pokrijem.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, moram da vam kažem da je ubuduće vaša odgovornost da skrenete pažnju Pretresnom veću na bilo kakve logističke probleme koji se tiču vaših svedoka. Izvolite, nastavite, gospodine Najs.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja neću da se bavim ni jednim dokumentom koji ste juče uveli, jer ih nemam prevedene i ne mogu da se bavim kontekstom. Međutim, jedan od dokumenata kog ste dostavili je pismo upućeno gospođi del Ponte (Carla Del Ponte). Mi imamo prevod tog dokumenta. Molim da svedok to vidi. To je tabulator 4 njegove prvobitne zbirke materijala i to je jedan od

dokumenata koji nije uveden u spis. Želeo bih da zajedno pročitamo, gospodine Rižkov (Nikolai Ivanovich Ryzhkov) drugi paragraf ovog dokumenta koji opisuje zaključke prve sednice komisije za procenu međunarodnih pravnih aspekata situacije u vezi sa bivšom Jugoslavijom. Pretpostavljam da ovog puta prevodioci imaju dokument. Izvinjavam se zato što prevodioci juče nisu imali odlomke knjige koju smo čitali i to je moja greška. Dakle drugi pasus glasi, molim vas, gospodine Rižkov, da to pratite to na ruskom: "Tokom dužeg vremenskog perioda, radikalni deo albanskog stanovništva Kosova preduzeo je akcije čiji je cilj bio odvajanje od Jugoslavije. Imajući na umu taj cilj, ilegalne grupe stvorile su paralelnu strukturu vlasti i ilegalne paravojsne formacije. Kako bi se suprotstavile naporima da se odvoji Kosovo, vlasti Savezne Republike Jugoslavije nisu, na žalost, koristile sve mogućnosti mirnog rešenja. U nekoliko slučajeva reakcija saveznih vlasti je bila neadekvatna, a ponekad i neopravdano oštra. Ograničavanje autonomije Kosova 1989. godine ugrozilo je prava albanskog stanovništva i dovelo do produbljivanja sukoba. Tokom aktivne faze sukoba, slučajevi nasilja u odnosu na različite etničke grupe civilnog stanovništva Kosova dešavale su se. Komisija objavljuje svoju spremnost da objektivno i nepristrasno razmotri sve dokaze oko takvih činjenica". Jedna jednostavna stvar koja je ovde rečena, gospodine Rižkov, čak i komisija u kojoj ste vi učestvovali, a bilo je mnogo komisija, ovde priznaje da je ograničavanje autonomije Kosova 1989. godine ugrozilo prava albanskog stanovništva i produbilo sukob. Da li je to tačno? I bio bih vam zahvalan ako možete da nam dajete kratke odgovore, molim vas.

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Pokušaću, gospodine Najš, da odgovorim vrlo kratko. Ja nisam učestvovao u ovoj komisiji da kažem da je to moje mišljenje, jednostavno ne mogu. To je bila nezavisna komisija, radila je u Sankt Petersburgu (Saint Petersburg) 1999. godine i taj dokument je na stranici 8. Naći ćete potpise svih onih koji su potpisali ovaj dokument i moje ime nije među njima. Prema tome, ja ne mogu da budem odgovoran za mišljenje ljudi koji su napisali taj dokument.

TUŽILAC NAJS: Molim da dobijemo broj dokaznog predmeta. To bi mogao da bude dokazni predmet 788, tabulator 4.

sekretar: Tako je.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Kako ovo može da se uvodi preko ovog svedoka? Ovo nema veze sa svedokom.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: On je uveden kao deo materijala za koji se očekivalo da će svedok njime da se bavi. Tačno je, zar ne, gospodine Rižkov, da je predsednik Jeljcin (Boris Nikolayevich Yeltsin) u to vreme imao kritičan ili negativan pogled na Dumu (Duma) i u svojoj knjizi on opisuje Dumu kao telo koje izdaje jednu rezoluciju za drugom, a komunisti, što bi i vas uključilo, uspostavljaju aktivnu komunikaciju sa Miloševićem i planiraju vojnu uniju dve vlade. Da li se sećate da je on imao takav stav u odnosu na vas?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: U dokumentu koji smo podneli nalazi se spisak dokumenata koji objašnjavaju kontekst. Vi ste izvukli samo jedan od dokumenata koji su bili u prilogu našeg izveštaja. Mišljenje je komisije koja se sastala u Sankt Petersburgu da je naša dužnost da priložimo dokumente u dodatku. Drugo je pitanje kako to treba da se tumači. Ja se, na primer, ne slažem sa tom konkretnom stvari, ali vi me to ne pitate. A drugo, gospodine tužioče, ja bih želeo da pojasnim jednu stvar: možda nisam dobro shvatio vaše pitanje, ali u izvesnom stepenu čini se da vi, možda ne baš mene, optužujete, ali nagoveštavate da su neki ljudi sarađivali. Ja sam, na primer, sarađivao sa rukovodstvom Jugoslavije. Tu ne treba da bude nesporeduma. Možda sam vas pogrešno razumeo. Želeo bih da izjavim pred ovim uvaženim Sudom da nemam nikakve veze sa Komunističkom partijom Rusije (Communist Party of Russia), apsolutno nikakve veze. Ja sam bio član Komunističke partije Sovjetskog Saveza (Communist Party of the Soviet Union) koja je prestala da postoji 1991. godine. Ja imam svoja uverenja kao građanin i imam

svoje stavove koje sam juče objasnio, ali mogu da kažem da je potpuno pogrešno reći da sam bio posrednik između Komunističke partije Rusije i gospodina Miloševića.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dao sam vam mogućnost da se bavite komentaram gospodina Jeljcina, ali postoji još jedna stvar u vezi sa gospodinom Jeljcinom. Tačno je, zar ne, da je Jeljcin odbio mogućnost posete gospodina Miloševića Rusiji (Russia) i da je takođe izrazio mišljenje o optuženom da je on ciničan političar. Da li se vi sećate da je vaš predsednik to rekao?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Ne sećam se da je gospodin Jeljcin ili bilo ko iz rukovodstva Rusije izrazio takvo mišljenje. Znam da se gospodin Jeljcin sastao sa gospodinom Miloševićem u Moskvi (Moscow) i oni su raspravljali upravo o pitanju mirnog rešenja tog celog problema. Posle toga je izdata zajednička izjava. Svi smo je pročitali, a nikada nisam čuo reči u tom smislu kako ste upravo rekli.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Materijal koji ste dostavili gospođi del Ponte je zabeležen kao materijal koji se razmatrao kao javni dokument, naime zabeležena je odluka Tužilaštva ovog Suda da ne treba dalje da ispituje navodne zločine u vezi sa NATO. Da li to prihvatate?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Nisam sasvim shvatio vaše pitanje, ali ću pokušati da odgovorim. Govorio sam juče i ponoviću i danas: 20. oktobra 1999. godine u skladu sa odlukom državne Dume, naša komisija kojom sam ja predsedavao, sačinila je nacrt dokumenta koji sam potpisao i uputio glavnom tužiocu, Karli del Ponte, a 23. decembra moj zamenik u komisiji, profesor Tamara Pletnjeva (Tamara Pletneva) i gospodin Tetjorkin (Tetyorkin) došli su u Hag (The Hague) i predali taj dokument. Taj dokument je juče citirao gospodin Milošević. Vi meni niste dozvolili da citiram par paragrafa, ali ste to čuli od njega. Juče sam vam rekao i to ponavljam danas, ona je izjavila da su zahtevi koji se nalaze konkretno u paragrafu 5, ako ste pročitali dokument, da se time pokreće pitanje postavljanja odgovornosti šefa NATO i šefova država članica NATO koje su pokrenule ovaj rat ...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mislim da ću da vas zaustavim ...

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Ona je odgovorila u smislu da ona nema nadležnosti nad tim, a zatim nam je dala odgovor dva meseca kasnije da nema ovlašćenja da krivično goni za ovakve zločine. I ja sam taj dokument priložio, ono šta sam dobio od gospođe Karle del Ponte.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste pročitali javni dokument u kom je zabeležena odluka Tužilaštva?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Pročitao sam odgovor koji smo dobili od gospođe del Ponte. Nisam pročitao nikakav drugi dokument.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Pošto mi vreme ne dozvoljava da pokažem taj dokument i siguran sam da je relevantan, a pošto je to javni dokument, ako optuženi želi ili bilo ko drugi može da pogleda taj dokument. Gospodine Rižkov, da li ste pročitali ili razmotrili bilo izveštaj lorda Robertsona (George Robertson) u vezi sa civilnim žrtvama i drugim događajima koji su bili rezultat NATO bombardovanja, a naslov je "Kosovo nakon godinu dana" (Kosovo One Year On)? To nije bio dokazni predmet.

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Čuo sam da takav dokument postoji, ali nikad ga nisam pročitao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste pročitali i razmotrili izveštaj Hjuman rajts voča (Human Rights Watch), a to jeste dokazni predmet u ovom Predmetu, dokazni predmet 206, naslov "Smrt civila tokom NATO bombardovanju" (Civilian Death in The Nato Air Campaign)?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Svakako mi nisu poznate forenzičke prakse ovog Međunarodnog suda, ali smatram da je potrebno da mi se takvi dokumenti pokažu kako bih mogao da dam kvalifikovan odgovor. Na osnovu toga što ste mi pročitali naslov tog dokumenta ne mogu ništa da kažem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja mogu da vam pokažem dokument da vidite kako izgleda, ali nemamo vremena zbog vašeg odlaska da vam postavim više pitanja. Osim toga da li ste pročitali i razmatrali taj dokument?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: To bi trebalo da se prevede na ruski. Ovde su fotografije koje su mi poznate. Vidim ovde mnoge fotografije koje znam. Znaite, gospodine Najs, bio bih vam zaista zahvalan ako biste mogli da mi postavite pitanja kao osobi koja predstavlja ruski Parlament ili osobi koja je bila na licu mesta, koja je bila očevidac. Ja ne mogu da svedočim na osnovu dokumenata koje mi pokazujete, time što ih samo površno vidim. Mogu samo da vam dam svoje mišljenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gospodine Rižkov, pomozite nam sa sledećim, to je razlog zašto sam vam postavio ova preliminarne pitanja. U ovom izveštaju, kao i u izveštaju lorda Robertsona, govori se o civilnim žrtvama na Kosovu koje se kreću između 480 i 527. Vi ste posetili to područje i ja sam želeo da znam da li imate bilo kakav materijal, dakle materijal očevidca koji bi pokazao bilo šta suprotno od ovog izveštaja ili koji bi potvrdio tačnost ovog izveštaja?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Gospodine Najs, ponavljam ponovo: ja se nisam bavio tim pitanjima. Nikad nisam učestvovao u ekshumacijama. Ja znam ljude koji jesu. Znam ljude koji su izvlačili leševe, donosili zaključke. Znam tim iz Finske (Finland) koji je to radio, ali konkretno, ponavljam još jednom, ja se nisam time bavio. To nije bila svrha moje misije. Ja sam tamo išao kao političar i kao javna ličnost, a ne kao stručnjak koji je trebao da proceni kakvi su pucnji izazvali smrt ovih ljudi.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Rižkov, da li možete da nam potvrdite da li zaista morate da krenete u 9.30?

SVEDOK RIŽKOV: Časni Sude, cenim što me podsećate, ali već drugi put Sud moram da obavestim da zaista moram da krenem za tri minuta da bih stigao na svoj avion. Sutra je sednica Parlamenta i moram

da podnesem izveštaj na toj sednici. Prema tome, moram tada da budem u Moskvi, kako bih mogao da podnesem taj izveštaj i zaista bih vam bio zahvalan ako biste mi dali tu mogućnost.

SUDIJA ROBINSON: Hvala lepo. Gospodine Najs, izvolite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Imam još dva pitanja u tom međuvremenu, gospodine Rižkov. Prvo pitanje, Velika Srbija? Vi ste sa Karadžićem razgovarali samo dva puta. Očigledno je da ste imali ograničene kontakte sa njim. Razgovarali ste češće sa optuženim. Da li prihvatate da je opšti plan Srba i bosanskih Srba uključivao i povezivanje teritorija na kojima su dominirali Srbi sa Srbijom, kako bi se stvorila jedna veća teritorija nego tada postojeća Srbija? Da li to prihvatate?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: To nije bio moj utisak. Kao što sam rekao juče i ponavljam to danas, ja sam se dva puta sreo sa gospodinom Karadžićem 1993. i 1994. godine i nakon toga ga nikad više nisam vidio. U proteklih 10 godina ga nisam video i ponavljam još jednom da u to vreme sam imao utisak da je Karadžić bio nezadovoljan stavom predsednika Miloševića. A odgovoriću konkretno na vaše pitanje da li sam imao utisak da se sve radilo u tom smislu da se pripoji deo Bosne i Hercegovine Srbiji. Ja apsolutno nisam imao takav utisak i koliko sam ja to shvatio, sva ta pitanja, mislim da je to čista fabrikacija. U jednoj od bivših republika bio je građanski rat, a ono šta vi kažete ja apsolutno ne mogu da potvrdim. Mislim da to nije istina.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još dva pitanja, u stvari. Vaš prvi sastanak sa optuženim bio je u martu 1993. godine. Mi imamo dokaze iz stenografskih beleški sa jednog sastanka koji je održan nekoliko meseci ranije, tačnije njegovo objašnjenje kako treba da teče proces pregovora, da *de iure* treba da postane ono šta je već bilo na terenu. Kako objašnjavate plan izražen na ovaj način, da je on planirao da pregovara o onome šta je već držao na terenu?

SVEDOK RIŽKOV – ODGOVOR: Gospodine Najs, časni Sude, molim vas da uzmete u obzir sledeće: juče kada sam svedočio pred vama svima o svojim aktivnostima tokom 11 godina kada sam sarađivao, imao kontakte sa Jugoslavijom, rekao sam na samom početku da se nikada direktno nisam bavio pitanjima Bosne i Hercegovine. Nisam se time bavio i ne mogu da vam dam kvalifikovan odgovor u vezi sa tim kakav je bio čiji položaj, da li se slažem sa Vensom (Cyrus Vance), Ovenom (David Owen) i tako dalje. To nije bio moj posao. Vi ste me pitali da li sam se sastao sa Karadžićem, jesam. Kakva su pitanja pokrenuta tokom te rasprave, to sam vam već rekao. Ne mogu ništa više da vam o tome kažem. I molim vas nemojte više da mi postavljate pitanja o Bosni i Hercegovini, jer ne mogu na to da odgovorim.

TUŽILAC NAJS: Ja sam završio sa svojim pitanjima u svetlu ovog odgovora i mislim da sam završio sa ovim svedokom.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću da li imate dodatnih pitanja, ali imajući u vidu logističke probleme sa kojima se suočava svedok, ja bih vam možda savetovao da ne postavljate dodatna pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja nemam nameru da zadržim dalje gospodina Rižkova. Mogu samo da mu se zahvalim na svedočenju.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Rižkov, ovim se vaše svedočenje završava i vi ste slobodni. Možete da idete.

SVEDOK RIŽKOV: Hvala, časni Sude. Hvala vam.

SUDIJA ROBINSON: Vaš sledeći svedok, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Želim da pozovem Leonida Grigorovič Ivašova (Leonid Grigorovich Ivashov).

SUDIJA ROBINSON: Neka svjedok da svečanu izjavu.

SVEDOK IVAŠOV: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA ROBINSON: Možete da sednete. Gospodine Miloševiću, izvolite.

GLAVNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro jutro, generale Ivašov.

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Dobro jutro.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas da kažete svoje puno ime i prezime?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ja sam Leonid Grigorovič Ivašov.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas recite samo nekoliko glavnih podataka vaše biografije?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Rođen sam 31. avgusta 1943. godine u republici Kirgizija (Kyrgyz Republic) u Sovjetskom Savezu (Soviet Union). Kada sam imao 17 godina upisao sam se u vojnu školu. Služio sam vojsci i posle toga sam završio vojnu akademiju. Posle toga sam nastavio da radim u vojsci, a od decembra 1976. godine radio sam u centralnoj upravi Ministarstva odbrane Sovjetskog Saveza (The Russian Federation Ministry of Defence), bio sam načelnik sektora za međunarodne odnose ministarstva i nakon raspada Sovjetskog Saveza sam se našao na čelu odeljenja koje se bavilo novim nezavisnim državama. Od 1996. godine sam postavljen za načelnika glavnog direktorata za međunarodnu vojnu saradnju, a u isto vreme sam se bavio vojnim naukama i analizama. Imam doktorat iz vojnih nauka. 2002. godine napustio sam taj položaj u Ministarstvu odbrane i od tada sam na Akademiji geopolitičkih problema (Academy of Geopolitical Problems). Tamo sam

potpredsednik, a u isto vreme držim predavanja i predajem na raznim vojnim akademijama. Dok sam bio načelnik vojnog odeljenja o novim nezavisnim državama, ja sam imao kontakte i sastajao se, kao i organizovao razne stvari sa ministarstvima odbrane različitih zemalja. Direktno sam učestvovao u raznim pregovorima, uključujući i pregovore koji se odnose na Jugoslaviju, konkretno, na Kosovo. Imao sam brojne kontakte sa NATO, sa američkim vojnim predstavnicima. Takođe sam učestvovao na brojnim međunarodnim konferencijama. Da li je to dovoljno, gospodine predsedniče?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dovoljno, generale Ivašov. Samo da preciziram, vi ste prvi potpredsednik Akademije geopolitičkih pitanja, je l' tako?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. To je tako. Ja sam prvi potpredsednik Akademije za geopolitička pitanja Rusije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Po činu ste general-pukovnik?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Moj vojni čin je general-pukovnik u rezervi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste se Jugoslavijom i šire, balkanskim pitanjima, bavili intenzivno u određenom periodu?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Apsolutno, počevši od 1996. godine, što je bio deo mojih vojnih aktivnosti, učestvovao sam u onome što se dešavalo na Balkanu. Da budem precizniji, bavio sam se razvojem situacije na Kosovu i oko Kosova. I u tom radu sam imao višestruke kontakte sa svim zemljama koje su bile zainteresovane ili koje možda nisu bile zainteresovane za rešavanje problema tamo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste o svim događajima na Kosovu imali detaljne informacije? Kad kažem "detaljne", mislim i na poverljive i na tajne informacije?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ja sam dobijao razne vrste informacija koje su se zasnivale na obaveštajnim izvorima obaveštajnih službi. Takođe su se zasnivale informacije na osnovu mojih sastanaka

sa visokim vojnim i političkim funkcionerima različitih zemalja, uključujući i zemlje članice NATO. Takođe sam dobijao informacije koje su poticale od rada analitičkih centara unutar Rusije i drugih zemalja. Takođe sam dolazio do podataka na osnovu posećivanja međunarodnih konferencija u kojima sam učestvovao, ja ili moji podređeni. Takođe sam direktno dobijao informacije iz kontakata sa predsednikom Miloševićem, od načelnika štaba i visokih funkcionera Savezne Republike Jugoslavije. Takođe sam dobijao informacije od Verifikacione misije (OSCE Kosovo Verification Mission) u čijem su radu učestvovali moji potčinjeni oficiri.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste u vezi sa tim radili na nekim analizama, izradi dokumenata i slično?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. To je bila moja dužnost da analiziram razvoj situacije u Jugoslaviji, da donosim zaključke i da raportiram ministru odbrane i predsedniku o tome. Početkom 1998. godine, da bih izvršio analizu situacije u vezi sa Kosovom, osnovan je posebni centar za analizu unutar mog direktorata koji se konkretno bavio tim pitanjima, a dokumenti koje su oni izradili su upućivani Generalštabu i predsedniku Rusije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da preciziramo, generale Ivašov, već ste pomenuli da ste imali redovne i široke radne kontakte sa vojnim rukovodstvom Jugoslavije. Pa, koliko ja imam evidenciju, sa mnom ste se susreli sedam puta. Imali smo sedam raznih sastanaka?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče. Mi smo se sastali sedam puta, zajedno sa delegacijom ministra odbrane, ministra za inostrane poslove i dok sam bio u Jugoslaviji kao vođa vojne delegacije, imali smo gotovo svakodnevni, neprekidan kontakt sa Generalštabom Savezne Republike Jugoslavije. Ovde se radilo i o kontaktu putem telefona kao i o ličnim kontaktima. Razmenjivali smo mišljenje o situaciji. Vrlo smo pažljivo slušali i vaše i naše vojne oficire. Prenosili smo rezultate, naše analize i druge informacije Generalštabu vojske.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi da li ste imali i vrlo

široke radne kontakte sa vojnim rukovodiocima NATO zemalja?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ovo su takođe bili redovni kontakti i kako se situacija na Kosovu i u Saveznoj Republici Jugoslaviji, kako je situacija postajala sve napetija, ti kontakti su bivali sve češći. Učestvovao sam na sastancima između Rusije i NATO. Takođe sam učestvovao na bilateralnim sastancima između ministra odbrane Rusije i ministara odbrane NATO zemalja. Ja sam se lično susretao sa ministrima odbrane tih zemalja, kao i sa najvišim vojnim funkcionerima tih zemalja. Takođe sam imao vrlo često kontakte sa gospodinom Solanom (Javier Solana) i sa gospodinom Robertsonom koji su bili generalni sekretari NATO. Pored toga sam se sastajao sa predsedavajućim Vojnog komiteta NATO i drugim funkcionerima te alijanse.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da sada vremenski preciziramo okvir u kome želim da vam postavim nekoliko pitanja. Da li se može reći da je ruska strana vrlo pažljivo pratila događaje na Kosovu 1997., 1998. i 1999. godine?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je tačno, gospodine predsedniče. Mi smo pojačali informativne aktivnosti u tom regionu. Takođe smo pojačali broj našeg osoblja u ruskoj ambasadi u Beogradu i prikupljali informacije iz raznih izvora da bismo dobili jednu objektivnu sliku onoga šta se dešavalo, da bismo mogli da zaključimo kakve su bile namere svih strana učesnica, naročito terorističke organizacije OVK (UČK, Ushtria Clirimtare e Kosoves), da bismo mogli da definišemo koji su kanali putem kojih je oružje ulazilo na Kosovo i da bismo odredili mesta logora i baza za obuku gde su se obučavali teroristi. Takođe, da bismo saznali koji su izvori koji su pružali vojnu, političku i finansijsku podršku OVK-a.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pre nego što vam postavim pitanje u vezi sa tim šta ste upravo rekli. Recite ukratko kakva je tada bila situacija na Kosovu i Metohiji?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Krajem 1998. godine smo stekli pot-

punu sliku toga šta se dešavalo na Kosovu. Ruski Generalštab i moj direktorat su analizirali situaciju i na osnovu dobijenih podataka, na osnovu konsultacija sa raznim vojnim stručnjacima iz različitih zemalja smo zaključili da, što se tiče Savezne Republike Jugoslavije, postoji jedan opšti plan da se uništi zemlja, da se diskredituje vojno i političko rukovodstvo Savezne Republike Jugoslavije u nameri da se Kosovo otcepi od Srbije i Jugoslavije. Takođe smo pratili interakciju različitih snaga. Prvo smo videli da se u procesu osnivanja OVK i u procesu destabilizacije situacije formirala mafija, međunarodna mafija i mafija sa Kavkaza (Caucasus) koja je htela da stvari uporišta u Prištini (Prishtine) i Albaniji (Albania) sa ciljem da drogu distribuiraju širom Evrope (Europe). Pri analizi informacija, mi smo takođe zaključili da Savet za nacionalnu bezbednost Sjedinjenih Američkih Država (National Security Council) je čak 1997. godine usvojio odluku da izvrši vojnu operaciju protiv Jugoslavije. Plan te operacije je bio, u stvari, usmeren na to da se sprovede vrlo jak psihološki rat protiv Jugoslavije sa ciljem da ometa pregovore i obavesti međunarodnu zajednicu šta se dešava na Kosovu, kao i da spremi međunarodnu javnost za predstojeću vojnu operaciju. Ovaj plan i ovi zaključci su nešto o čemu smo mi saznali od rukovodstva naše zemlje i o tome smo upozorili rukovodstvo Jugoslavije.

SUDIJA ROBINSON: Zaustavljam vas zato što predugo traje ova naracija. Želim da se postavljaju konkretnija pitanja. Želim da vas pitam da li te informacije koje ste dobili, na osnovu kojih ste došli do ovih zaključaka, da li ste to isključivo dobijali iz ruske ambasade u Beogradu?

SVEDOK IVAŠOV: Hvala, časni Sude. Biću kratak. Ove informacije su dolazile ne samo iz ruske ambasade. Mi smo dobijali informacije putem svakodnevnih kontakata sa predstavnicima NATO. Takođe smo te informacije dobijali putem naših kontakata sa drugim državama koje nisu bile članice NATO. Takođe i iz otvorenih izvora. Nakon analize tih informacija, mi smo došli do sledećeg zaključka:

da postoji jedan opšti plan da se izvrši ova operacija protiv Jugoslavije, operacija koju sam upravo opisao.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, molim vas da postavljate konkretna pitanja da bismo dobili precizne odgovore od svedoka. Ovaj narativni pristup se verovatno lakše razume ako se radi o svedocima koji svedoče o činjenicama, ali mislim da ovog svedoka morate konkretno da pitate da biste dobili konkretne odgovore.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, ja želim samo da kažem da ovaj poslednji dugačak odgovor je bio vrlo koherentan. Nisam želeo da prigovaram dok svedok odgovara na pitanje, ali mislim da je očigledno da je ova vrsta dokaznog materijala izuzetno problematična i verovatno neprihvatljiva po raznim kriterijumima. Zbog toga sada o tome govorim. Ako dozvolimo da se odgovori na to pitanje, ne treba da se pretpostavi da ja prihvatam to pitanje, a problematično je iz sledećih razloga: prvo je jasno da se svedok u svojim zaključcima oslanja na jako puno materijala, uključujući i tajne materijale koje mi nismo dobili i verovatno ne možemo da ih dobijemo i ja ne mogu da vršim unakrsno ispitivanje na osnovu tog materijala. Drugo, a to je vezano za ovu prvu tačku, u stvari, svedok daje jedno ekspertsko mišljenje, zato što on, a nije pretstavljen kao ekspert, kaže: "Ja i moj tim smo analizirali veliku količinu materijala i to je naš zaključak". On je doneo vrlo jak zaključak, ne znam da li je to relevantno za ovaj Predmet, to je već drugo pitanje, znači vrlo jak zaključak da je plan operacije takav da se protiv Jugoslavije počne vrlo moćan psihološki rat, a to je nešto šta se pripisuje Sjedinjenim Američkim Državama (United States of America) i može da ih diskredituje. Čak i da sam ja unapred dobio izveštaj ili izjavu o svedočenju ovog svedoka, ja ne bih mogao da uradim mnogo više od onoga šta ću da budem u stanju danas da uradim kad budem unakrsno ispitivao, ali mogućnost da dobijem materijal na koji se ovaj svedok oslanja bi bio jedini razuman način da se priđe ovoj vrsti svedočenja. Međutim, ja nisam prekidao svedoka, namerno, zato što

sam hteo da vidim šta svedok namerava i želi da kaže, ali moram da kažem Pretresnom veću da se nalazimo na vrlo problematično teritoriji. Očigledno najlakši način da se pozabavimo ovim problemom je da kažemo da ovakvo svedočenje nije prihvatljivo iz određenog broja razloga, uključujući i ova dva koja sam naveo. Međutim, odluka je na Pretresnom veću. Mogu samo da kažem da je moja mogućnost da dobro unakrsno ispitujem na osnovu ovakvog zaključka, malte ne ravna nuli.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vi ste čuli ova dva prigovora koja je dao gospodin Najs. Molim vas da nam kažete šta je vaš stav o tome i onda ćemo da razmotrimo komentare i jedne i druge strane.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja apsolutno ne prihvatam te prigovore. Ovde se radi o maksimalno kompetentnom svedoku čiji je posao upravo bio da zna sve informacije. Kao što ste videli, pripremao je informacije i analize za predsednika države i za Generalštab i kroz ruke su mu prolazile sve i poverljive i javne informacije kojima je raspolagala Ruska Federacija o ovome, a reč je o svedoku visokog kredibiliteta i sobzirom na njegovu čitavu karijeru, a i sobzirom na funkciju koju je vršio, a i sobzirom na podatke kojima raspolaže. Uzgred budi rečeno, ja ne znam da li je to u svemu tačno, general Ivašov upravo zbog poznavanja svih informacija nije mogao da putuje iz Rusije duže vreme. On je prvi put došao na ovo svedočenje. Izuzimam, naravno, razne službene obaveze. Reč je o jednom izuzetno kompetentnom svedoku i izuzetno dobro obaveštenom.

SUDIJA ROBINSON: A šta kažete da on svedoči kao sudski veštak, a ne kao svedok? Poenta je u tome ... Momenat, nisam završio. Kao što znate, svedočenje sudskih veštaka je nešto o čemu strane moraju da se unapred obaveste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja smatram da je on činjenični svedok, a to što je istovremeno i veoma stručan u svom poslu, svakako mu nije mana, ali on je činjenični svedok.

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Najs, mi mislimo da je ovo svedočenje prihvatljivo. Vi ste rekli da se nešto od tog svedočenja zasniva na poverljivom, tajnom materijalu kome vi nemate pristup, a to je nešto šta možete da pokrenete za vreme unakrsnog ispitivanja i onda će Pretno veće da odluči kako će da se bavi tim pitanjem, jer postoji čitav jedan pravni režim koji se bavi pristupu poverljivom materijalu. Ali sama činjenica da se svedočenje zasniva na poverljivom materijalu, ne čini taj materijal neprihvatljivim. Mi ne smatramo da je ovaj svedok sudski veštak i ne ispituje se na način koji bi sugerisao da je stručan u bilo kom konkretnom domenu. Dakle, zaključak je da mi prihvatamo ovo svedočenje. Gospodine Miloševiću, ne želim ove duge naracije, jer posle izvesnog vremena to gubi svaki smisao. Vi treba da postavljate pitanja, svedok će da daje kratke odgovore i onda idemo dalje na sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu, gospodine Robinson (Robinson). Generale Ivašov, pomenuli ste 1997. godinu i zaključak američkog Saveta za nacionalnu bezbednost u vezi sa napadom na Jugoslaviju. Da li to znači da vi možete ovde da potvrdite da ste raspolagali informacijama o nameri i planu da se napadne Jugoslavija još 1997. godine?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče. Potvrđujem to. Prvo, moj pozitivni odgovor je zasnovan na analizi strategije nacionalne odbrane Sjedinjenih Američkih Država, posebno 1993. godine u kojoj su se oni oslonili na vojnu silu da bi utvrdili, a ne zaštitili američke interese u svetu. Upućujem vas na vojnu povelju vojske Sjedinjenih Američkih Država i one dokumente koji su bili na snazi u vreme kada su ove odluke donete. Takođe, zasnivam svoje zaključke na tim materijalima i podacima koji su mi bili

na raspolaganju. I zaista, krajem 1997. godine koordinirani plan širokih razmera primenjivan je sa ciljem da se razori Savezna Republika Jugoslavija. Postoji analiza političkih i ekonomskih razloga za to i taj plan je primenjivan u različitim fazama, a u svetlu trajanja tog plana pozivam se samo na plan o informativnom i psihološkom ratovanju. U Sjedinjenim Američkim Državama postojalo je pravilo M335 koje propisuje operacije informativnog i psihološkog ratovanja i to sve šta je primenjeno u Jugoslaviji je potpuno u skladu sa ovim pravilom.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Ivašov, mogu li da vas pitam da li ste doneli bilo kakva dokumenta koja potvrđuju postojanje ovog plana?

SVEDOK IVAŠOV: Doneo sam sa sobom dokumenta Generalštaba, analitička dokumenta Generalštaba Ruske Federacije koja su u 2000. godini bila deklasifikovana, dakle skinuta im je zaštita tajnosti i postala su javna dokumenta pod naslovom "Balkan danas i sutra" (The Balkans Today and Tomorrow). To je objavio Generalštab Ruske Federacije i tu su uključeni konkretni podaci, zaključci i opis scenarija i plana ovih stvari koje su dešavale u bivšoj Jugoslaviji.

SUDIJA ROBINSON: Mislite plana koji potiče iz Sjedinjenih Američkih Država? Vi nemate taj plan?

SVEDOK IVAŠOV: Ja sam to napisao rukom, taj scenario plana, ali to je uključeno u ovu publikaciju na koju sam se upravo pozvao.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, pre nego što dozvolite svedoku da ide dalje sa ovim, objasnite zašto je to relevantno za pitanja kojima mi moramo da se bavimo u ovom Predmetu?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Relevantno je, gospodine Robinson, zato što i ovaj svedok, pored drugih, ukazuje na činjenicu da je odluka o napadu na Jugoslaviju, odnosno agresiji na Jugoslaviju, bila doneta

nekoliko godina pre nego što je iskonstruisan povod i izgovor za taj napad. Prema tome, ovim se potvrđuje postojanje plana i namera da se izvrši agresija, a onda se preko raznih mehanizama, uključujući i Verifikacionu misiju, Rambuje (Rambouillet) i sve drugo tražio povod da se ta intervencija realizuje. I to je jasno kao dan. Ako imate nešto 1997. godine odlučeno, a onda se predstavlja da se to dogodilo posle nekakvog Račka (Recak) iz 1999. godine i posle Rambujea iz marta 1999. godine i da su to bili razlozi, onda je jasno da su to bili lažni razlozi, a da su pravi razlozi bili poznati onda kada su te odluke donošene. Osim toga, general Ivašov je sad citirao američki dokument FM33-5, jer vaš je prevodilac rekao M335. Ja imam ovde zabeleženo FM33-5 o toj etapi političko-informaciono-psiholoških priprema i instrukcija za rad na terenu, ali ja ću mu postaviti dalja pitanja.

SUDIJA ROBINSON: Mi ćemo to razmotriti. Gospodine Miloševiću, nemojte da nastavljate. Pretresno veće će da se konsultuje o pitanju relevantnosti.

(Pretresno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, dozvolićemo vam da nastavite dalje. Da li svedok ima taj poslednji dokument na koji se pozvao? Mislim da je reč o američkom dokumentu, dokumentu koji potiče iz Sjedinjenih Američkih Država.

SVEDOK IVAŠOV: Dokumenti su u Sjedinjenim Američkim Državama. To su dokumenti koji su strategija nacionalne bezbednosti, to je vojna doktrina vojske Sjedinjenih Američkih Država i to su dokumenti koji su objavljeni u štampi i takođe priručnici koji su objavljeni na terenu i različita uputstva u vezi sa psihološkim ratovanjem. Ja njih imam na raspolaganju, ali mislim da bi bilo izvodljivo zahtevati ta dokumenta direktno od Sjedinjenih Američkih Država, jer ih ja nemam sa sobom u ovom trenutku. Ja imam neke paragrafe i odlomke iz tih dokumenata, ali ne ceo tekst.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, ovo je samo marginalno relevantno pitanje. Dozvolio sam ga zato što je deo vaše odbrane u tome da su Vojska Jugoslavije i ostali delovali u samoodbrani u odnosu na NATO napade i to možda jeste povezano sa NATO napadom, tako da samo na ovoj vrlo tankoj osnovi je dozvoljeno ovo ispitivanje. Ali vi shvatate da ovi dokazi neće da imaju vrednost za izvođenje vaših dokaza ako svedok ne može da potkrijepi ono šta govori. Ako nema dokaza o postojanju toga plana, onda to ima vrlo malo vrednosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vama se, vama se slažu mnogi dokazi. Ovaj svedok zna te informacije i znali su ih u jesen 1997. godine. To je činjenica o kojoj ovaj svedok svedoči, a čuli ste i neke druge svedoke i čučete ih o regrutovanju za rat na Kosovu još 1996. godine. I to su, takođe, činjenice. Prema tome, neće biti teško da se uspostavi potpuno jasna činjenična osnova da je već najkasnije 1996. godine bilo planirano izbijanje sukoba na Kosovu i podržavano od strane onih koji su izveli agresiju na Jugoslaviju, ali da idemo dalje. Uz ovaj psihološko-informacioni rat, da li je tačno, generale Ivašov, da je tekla paralelno i izgradnja i priprema odgovorajuće infrastrukture? Da budem precizan, znali ste da se pripremaju i baze i aerodromi u Makedoniji, Mađarskoj (Hungary) i Italiji (Italy) za dejstva prema Jugoslaviji, je li to tačno? To već nije psihološko-propagandna, nego vojnička priprema ...

TUŽILAC NAJS: Sugestivno pitanje.

SUDIJA ROBINSON: To je, sasvim jasno, sugestivno pitanje "vi znate da su postojali aerodromi i vojne baze", to je staljane iskaza u usta svedoku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitam svedoka ... Preformulisaću pitanje. Šta ste znali o fizičkim pripremanjima napada na Jugoslaviju u to vreme?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, znao sam za to. Pripreme su obavljene na jedan složen način. Ja sam već pomenuo informacije o pripremanama za psihološke operacije, a paralelno sa tim su obavljane određene vojne operacije. Počev od januara 1998. godine došlo je do eskalacije grupisanja obavještajnih satelita Sjedinjenih Američkih Država i vojna infrastruktura je pripremana, posebno na 10 aerodroma zemalja članica NATO, a kako bi se proširile operativne mogućnosti. Oni su se približavali granicama, ta infrastruktura je približavana jugoslovenskim granicama i posebno je postavljena vojna infrastruktura u Makedoniji, Mađarskoj i delimično u Albaniji. Paralelno sa tim izvršene su dodatne pripreme NATO snaga i sve to može da se okarakterise kao priprema za veliku vojnu kampanju. Sva ta pitanja, a posebno maršal Sergejev (Igor Dmitriyevich Sergeyev) i ja smo pokrenuli na sastanku saveta, NATO - Russia savet (NATO - Russia Council), posebno u vezi sa vojnim pritiskom izvršenim na Saveznu Republiku Jugoslaviju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kada ste maršal Sergejev i vi, generale Ivašov, na sastanku NATO saveta pokrenuli pitanje vojnog pritiska na Jugoslaviju? To je materijalna činjenica koja treba da se utvrdi.

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Prvi put je to pitanje pokrenuo maršal Sergejev u maju 1998. godine, ali u decembru 1997. godine na sastanku ministara odbrane Rusije i zemalja NATO, general Rodionov (Igor Nikolayevich Rodionov) koji je u to vreme bio ministar odbrane, dakle takođe je pokrenuo to pitanje. Štaviše, mi smo preneli neke informacije članicama NATO - Rusija saveta i maršal Sergejev je ponudio konkretan plan rešavanja situacije na Kosovu u okviru saradnje Rusije i NATO i to je uključivalo izgradnju jedne mirovne inicijative da se reši sukob. Međutim, u NATO nije postojalo jedinstvo i kada se ministar odbrane Italije složio sa predlogom maršala Sergejeva, na sastanku NATO - Rusija saveta i rekao da bi zaista bilo moguće da se koncentriše na načine da se nađe rešenje kosovskog problema mirnim putem, uspostavljanjem kolektivnog modela bezbednosti u Evropi. Međutim, njega je prekinuo pred-

stavnik, evropski predstavnik, gospodin Koen (William Cohen) i izrazio protest da će da napusti sastanak, tako da smo mi uvek pokretali to pitanje. U decembru 1998. godine general vojske i načelnik Generalštaba Rusije na sastanku Vojnog komiteta Ruske Federacije preneo je generalu Klarku (Wesley Clark) naše obavestajne podatke u vezi sa sastavom Oslobođilačke vojske Kosova i logorima za obuku terorista i maršrutama kojima su prolazili i prebacivali oružje kroz Makedoniju i Albaniju i sugerisao da se zajednički napor koncentriše na prestanak terorističke obuke i aktivnosti i snabdevanja Kosova oružjem. Takođe je ponudio plan zajedničkih aktivnosti između Rusije i NATO uz učešće oružanih snaga i snaga bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije. Gospodin Klark je primio to ka znanju sa zahvalnošću, ali nas je nešto kasnije obavestio da su obavestajni podaci NATO slabi i nisu u mogućnosti da potvrde te podatke.

SUDIJA ROBINSON: Pre nego što produžite i postavite sledeće pitanje, gospodine Najs izvolite. Gospodine Najs, da li je pitanje vazdušnih napada na Jugoslaviju pitanje koje je Tužilaštvo osporavalo?

TUŽILAC NAJS: Znam da ne bi trebalo da postavljam pitanje, ali želim pojašnjenje u kom smislu osporavano?

SUDIJA ROBINSON: Pa ja želim da utvrdim da li je to sporno pitanje među stranama, pitanje NATO napada?

TUŽILAC NAJS: Na osnovu dokaza poslednjeg svedoka koji je, na kraju, priznao da ne zna nikakve detalje, čini se da bi to moglo da bude sporno pitanje između strana. Da li je ono relevantno ili nije, to je na vama na kraju da odlučite, ali pitanje bi moglo da bude šta je bila stvarna motivacija i šta je bio stvarni cilj. U ovom trenutku čini se da u dokazima koje izvodi Odbrana, da to nije sporno pitanje, kao što ste videli sa poslednjim svedokom, a i ranijim svedocima koji su dali neke dokaze, koji se mogu potvrditi, na primer izveštaj *Human Rights Watch*. Mi ćemo rado da prihvatimo jednu neutralnu, nezav-

isnu procenu, ali čini se da optuženi to sada osporava, pa ne mogu da kažem da to nije sporno pitanje.

SUDIJA ROBINSON: Hvala vam. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Moram da napravim komentar. Ima jedna latinska poslovice *difficile est saturam non scribere*. Ja zaista ne mogu da verujem da je nekome na ovoj planeti sporno da je izvršena agresija NATO na Jugoslaviju, osim, verovatno, evo u ovoj sobi ovde. To je daleko od svake pameti, a ja vam ovde iznosim podatke o ...

SUDIJA ROBINSON: Ne. Postavite svoje sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, ne samo da ste znali 1997. i 1998. godine o pripremi napada na Jugoslaviju, već ste o tome vodili i razgovore sa predstavnicima NATO-a na sednicama zajedničkog saveta Rusija - NATO, je li tako?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče, tako je. I videli smo da u NATO postoje različita mišljenja, različiti pristupi ovom pitanju. Posebno, većina ministara odbrane zemalja članica NATO nije pokazivala bilo kakve inicijative, niti je čak ulagala prigovor na pripremu vojnih operacija. Najaktivniji deo je igrao ministar odbrane Sjedinjenih Američkih Država i ministar odbrane Ujedinjenog Kraljevstva (United Kingdom). Svi ostali su uglavnom igrali pasivnu ulogu. I tek u februaru 1999. godine, general Zavarzin (Leonid Zavarzin) koji je bio predstavnik Rusije u NATO obavestio me da su svi ministri odbrane zemalja članica NATO sada podržali vojnu agresiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, generale Ivašov. Šta znate o spoljnom učešću u formiranju i finansiranju ove UČK? Ali, izvinjavam se, napravio sam jednu grešku. Pre tog pitanja molim vas da odgovorite na pitanje kako kvalifikujete UČK-a?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: U svim ruskim zvaničnim dokumen-

tima koje je donelo Ministarstvo odbrane i koji su podneti rukovodstvu, Oslobođilačka vojska Kosova se naziva ileglnom vojnom formacijom koja izvodi terorističke aktivnosti, a predsednik Ruske Federacije, parlamenta i svi zvanični ministri su se složili sa tom definicijom. Ista ta definicija je prihvaćena ili barem na nju nije uložen prigovor u rusko - NATO savetu i takođe na bilateralnom nivou između ministra odbrane i drugih ministara u okviru političkog rukovodstva zemalja članica NATO. A čak pri tome ni ne pominjem nesvrstane i neutralne zemlje, kao što su Finska ili Švedska (Sweden). Dakle definicija nezakonite vojne formacije je zvanična i legalna definicija u Rusiji koju mi koristimo. Štaviše, smatrali smo da je rukovodstvo Savezne Republike Jugoslavije, ne samo imalo pravo da se bori protiv nezakonite vojne oružane formacije ...

SUDIJA ROBINSON: Zaustaviću vas, generale Ivašov. Vi ste odgovorili na pitanje. Gospodine Miloševiću, pređite na sledeće pitanje.

SVEDOK IVAŠOV: Hvala, časni Sude.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste kvalifikovali UČK kao terorističku organizaciju. Da li vam je poznato da je i na zapadu UČK dugo smatrana terorističkom organizacijom?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: To se može potvrditi bilateralnim sastancima u okviru naših kontakata, a takođe se može potvrditi zaključcima međunarodnih organizacija. Ja ovde mogu da citiram i primere Kontakt grupe (Contact Group) koja je na početku 1998. godine definisala aktivnosti OVK kao terorističke aktivnosti, a ista ta definicija bila je takođe prisutna u našim raspravama sa NATO. Oni nisu u zvaničnim dokumentima nazivali OVK terorističkom organizacijom, ali su beležili njihove aktivnosti kao terorističke. Prema tome, to je bilo jedno međunarodno priznanje činjenice da je OVK-a nezakonita teroristička organizacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, generale Ivašov,

šta znate o spoljnom učešću i finansiranju UČK-a i njenim dejstvima?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Poznato mi je da podrška OVK obezbeđena iz različitih struktura, pre svega iz različitih međunarodnih mafija koje su se bavile švercom droge. To je bila jedna široka mreža i u skladu sa našim podacima, ona je bila ta koja je finansirala OVK i iz koje je dolazilo 45 posto sredstava za nabavku oružja i druge opreme za OVK. Takođe znam da su takve međunarodne organizacije, kao što je Narodni pokret za Republiku Kosovo (People's Movement for the Republic of Kosovo), organizovane vrlo rano, još 1982. godine, imale su vrlo široku mrežu u zemljama kao što su Nemačka (Germany), Švajcarska (Switzerland) i druge zemlje evropske zajednice i takođe Sjedinjene Američke Države. Ova organizacija se bavila prikupljanjem sredstava za nabavku oružja i obuku terorista. Takođe smo znali da pre početka vojnih akcija i početkom, odnosno krajem 1998. godine, OVK je imala moderno naoružanje i opremu koje su mogli da im dostave samo zapadne zemlje. A glavno naoružanje je nabavljeno 1994. godine, od 1994. do 1996. godine u severnoj Albaniji gde su albanski narod, odnosno albanski pobunjenici u suštini uspeli da nabave oružje, odnosno bilo je slučajeva prodaje oružja u Makedoniji. Dakle, ja mogu da potvrdim takvo učešće u finansiranju i nabavci oružja za OVK.

SUDIJA BONOMI: Gospodine Ivašov u vezi sa idejom o psihološkom ratu u odnosu na Jugoslaviju, vi ste pomenuli dokument FM33-5. Kakav je to dokument i gde se on nalazi?

SVEDOK IVAŠOV: Ovo je dokument vojske Sjedinjenih Američkih Država i zove se "Priručnik za psihološko-informativno ratovanje" (Manual on the Information and Psychological Warfare) i mogu da citiram neke delove, neke pasuse iz tog dokumenta ako uvaženo Pretresno veće to dozvoli?

SUDIJA BONOMI: Na gospodinu Miloševiću ili gospodinu Najsu je

da se time bave, ako žele. Ja sam samo želeo da proverim identitet tog dokumenta. Hvala vam.

SUDIJA ROBINSON: Da li je to jedno opšte uputstvo? Ono se ne odnosi konkretno na Jugoslaviju, je li tako?

SVEDOK IVAŠOV: Da, časni Sude. To je jedno opšte uputstvo, priručnik, jedan operativni priručnik koji treba da koriste vojnici i političari, a kada smo mi razmatrali tu situaciju i kada sam ja imao taj priručnik na raspolaganju, bilo je očigledno da su sve aktivnosti bile primenjene u skladu sa uputstvima koja su navedena u tom priručniku.

SUDIJA ROBINSON: Hvala. Sada ćemo da napravimo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, da li su vam poznati politički ciljevi koje je imala ova teroristička organizacija UČK-a?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče, poznati su mi. Prvo vođe OVK nikada nisu krile svoje separatističke ambicije i uvek su stremili ka otcepljenju od Savezne Republike Jugoslavije. I u tim svojim ambicijama oni su dobijali međunarodnu podršku. To je bio njihov cilj i taktika koji su koristili u svojoj borbi. Njihov drugi cilj, a ovde su na njih uticale strane snage, je da se destabilizuje situacija u pokrajini i da se izvršavaju terorističke aktivnosti na teritoriji te pokrajine. Prema tome, ja mogu da potvrdim da su njihovi politički ciljevi bili separatistički i teroristički, a metodi koje su koristili u ostvarivanju tih ciljeva su bile nelegne aktivnosti uperene protiv organa reda i mira.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta znate o vezi NATO i UČK?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Znam za takve veze. Postojale su na

zvaničnom nivou kada su predstavnici NATO zvanično primali predstavnike ovog separatističkog pokreta i imali kontakte sa vođama OVK. Postojali su takođe i neformalni, tajni sastanci koji su se održavali posredstvom specijalnih službi NATO. Kada je u pitanju Verifikaciona misija i njen razvoj i gospodin Voker (William Walker) se takođe odmah susretao sa ...

SUDIJA ROBINSON: Možete li malo više da nam kažete o sastancima koji, kažete, su se odvijali između predstavnika NATO i vođa OVK? Kada je to bilo i gde?

SVEDOK IVAŠOV: Većina tih sastanaka se održala nakon osnivanja Verifikacione misije. Naši predstavnici u toj misiji su izveštavali o kontaktima gospodina Vokera, počevši od oktobra, pa do januara, kao i o sastancima predstavnika NATO zemalja članica u Verifikacionoj misiji. Mi smo primili informacije da u tom periodu obavestajne operacije su se izvršavale na teritoriji pokrajine koje su uključivale predstavnike NATO i predstavnike OVK. Oni su prosleđivali informacije o tome gde su se nalazile policijske tačke, uporišta, gde je bila raspoređena vojska, o vojnim objektima u pokrajini. I naši ljudi su nas takođe izveštavali o uspostavljanju specijalnih radio veza od strane NATO.

SUDIJA ROBINSON: Da li vam je poznat datum kada se to dešavalo?

SVEDOK IVAŠOV: To se dešavalo od leta 1998. godine, pa sve do početka agresije protiv Savezne Republike Jugoslavije. Najčešći sastanci su bili u periodu od januara do marta. Mi takođe znamo da je gospođa Olbrajt (Madeleine Albright) prosledila Hašimu Tačiju (Hashim Thaqi) sledeću informaciju, a to je da ako se OVK složi sa tim da se u pokrajini Kosovo rasporede NATO trupe, ona njima garantuje da će se sprovesti referendum. Ja sam se sastao sa gospodinom Vokerom i takođe sam pokrenuo ovo pitanje. Pitao sam ga zašto se tako često sastaje sa predstavnicima OVK i tu sam naveo imena, a da se pri tom ne sastaje sa predstavnicima srpskih vlasti i

predstavnicima srpskih organa bezbednosti.

SUDIJA ROBINSON: Znači sastanci između zvaničnika NATO i OVK su se održavali pre vazdušnih napada?

SVEDOK IVAŠOV: Da. Ja to mogu da potvrdim, časni Sude.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Istovremeno, kao što ste maločas pomenuli, došlo je do gomilanja snaga NATO na našim granicama?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, tako je. Ja sam već rekao da se razvijala vojna infrastruktura za veliku vojnu operaciju. Obaveštajne aktivnosti su se pojačavale u odnosu na Saveznu Republiku Jugoslaviju i, konkretno, jedan puk za specijalne namene iz Velike Britanije (Great Britain) je prebačen pre agresije na teritoriju Makedonije koji je uspostavio 80 obaveštajnih jedinica za radio praćenje i izvršavao aktivnosti prikupljanja obaveštajnih podataka i organizovanja provokacija. Pripadnici tog puka su se često sastajali sa pripadnicima OVK i zajedno su pokušali da se probiju, to jest da prodru na teritoriju Kosova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li je, dakle, gomilanje ovih vojnih aktivnosti bio razlog povećavanja prisustva naših snaga na tom području?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: U planovima NATO, kako je više puta izjavio generalni sekretar NATO, gospodin Solana, uključivali su izvršavanje jedne operacije na terenu sa značajnom upotrebom avijacije i kopnenih snaga, a koje bi se usudile da onda izvrše operaciju na teritoriji Makedonije i Albanije. Zatim četiri kompletne grupe NATO snaga su organizovane, uključujući operativne i taktičke rakete, kao i lansere, borbene helikoptere i drugu tešku vojnu opremu. To je sve uključivalo i razmeštaj dve grupe specijalnih snaga. Kada su predstavnici NATO zvanično najavili da su spremni za vazdušne napade i kopnenu operaciju, oružane snage Jugoslavije

su bile obavezne, kao oružane snage bilo koje zemlje koje bi isto to uradile, da se pripreme za odbranu protiv agresije. I ja mislim da je onda raspoređivanje njihovih snaga i pojačano prisustvo u pokrajini, po mom mišljenju bilo potpuno u skladu sa ustavom i sa njihovim obavezama.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Rekli ste, samo da to podvučem, vazdušni udari i kopnena operacija. Dakle i jedno i drugo?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. I jedno i drugo. NATO se spremao i za jedno i za drugo, uključujući i kopnenu operaciju, međutim kopnena se operacija nije izvršila iz tri razloga. Prvo, nije unutar NATO postojao konsenzus da se izvrši ovakva operacija, jer je određeni broj zemalja odbio da u tome učestvuje. Drugo, do tada naneseni su teški gubici OVK od strane srpske policije i oružanih snaga, a treće, ova kopnena operacija se nije izvršila zato što su zbog posledica vazdušnih udara kopnene trupe Jugoslavije sačuvale svoju borbenu gotovost.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, da li je jasno da su se naše snage bavile, dakle, odbranom zemlje?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. To mogu da potvrdim. Čak šta više, ruska vojska, uključujući i ministra odbrane Rusije, maršala Sergejeva, ja i Generalštab smo predložili da se usvoje još ekstremnije mere odbrane jugoslovenske teritorije i odbrane teritorijalnog integriteta i održivosti njenih granica. To je prerogativ svake zemlje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To vas pitam zato što se ovde tvrdi da smo gomilali snage da bismo isterali naše građane albanske nacionalnosti sa Kosova. Dakle, da li je to bio razlog ili je razlog bila odbrana zemlje?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ja tvrdim i potvrđujem da su srpske snage bezbednosti i srpska policija bili prisiljeni da eliminišu aktivnosti OVK na svojoj teritoriji. To je nešto šta je Rusija tražila od jugoslovenskog rukovodstva da učini, zato što terorističke aktivnosti OVK, prvo su destabilizovale situaciju u Jugoslaviji, a drugo, to se šir-

ilo na teritoriju susednih zemalja, a treće, to je prouzrokovalo užasan broj izbeglica. Dalje, bilo koji teroristički čin, bilo kakav okršaj ili pucnjava u kojoj su učestvovalе obe strane je izazivala paniku među građanima koji su se onda krili, bežali su. I mogu da potvrdim da su upravo vođe OVK izvodili psihološke operacije i vršili pritisak na stanovništvo, bilo da se priključi OVK ili da napusti teritoriju. Ja sam se u Grčkoj (Greece) susreo sa jednom porodicom albanskih katolika koji su mi rekli da je jedan komandant na terenu, Adem Jašari (Adem Jashari), prisilio albanske katolike da se priključe OVK, a bilo ko, ko bi to odbio, bio je jednostavno fizički likvidiran. Takođe, ako srpske vlasti ne bi nešto preduzele, to jest, propust srpskih vlasti nije bio razlog za ove velike brojeve izbeglica. Radilo se, u stvari, o terorističkoj aktivnosti OVK.

SUDIJA KVON: Generale Ivašov, u jednom odgovoru na prethodno pitanje rekli ste da ste vi i ministar odbrane kao i Generalštab predložili da se usvoje još ekstremnije mere za odbranu Jugoslavije. Možete li da nam date neke primere takvih ekstremnijih mera?

SVEDOK IVAŠOV: U decembru 1997. godine, ministar odbrane Rusije, general Rodionov je predložio i predsedniku Miloševiću i načelniku Generalštaba da pojača prisustvo snaga bezbednosti i policije u pokrajini da bi se izolovale terorističke grupe. Saznalo se ko su njihove vođe i da se zaustavi priliv oružja i regruta preko granice. Bilo nam je jasno da je to bilo potrebno da bi se izbeglo da se Jugoslovenska armija angažuje u ovim operacijama. Međutim, prema našim informacijama i informacijama kojima je raspolagao Generalštab Jugoslavije, nije bilo dovoljno da se koriste samo snage bezbednosti, zato što je situacija u zemlji izazivala duboku zabrinutost. Bilo je potrebno zaštititi granice i u isto vreme izvoditi neprestane aktivnosti protiv terorističkih akcija. Dalje, maršal Sergejev je takođe zahtevao veći angažman policijskih snaga, čak i vojske. Ja sam video mnogo vojnih pregleda i izveštaja. Kada je glavno naređenje za vojsku bilo to da spreče eskalaciju borbenih operacija i ta naređenja su uvek uključivala, a mi smo ih zbog toga

kritikovali, ali su uvek uključivala klauzulu da u slučaju napada od strane terorista, prvo ih treba pozvati da prestanu da se bore i treba ih upozoriti da u slučaju da to ne urade, da će vojska da koristi silu. Mi smo, sa druge strane, smatrali da u slučaju napadna, napadnuta strana treba odmah da otvori vatru na teroriste.

SUDIJA KVON: Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su vam poznate veze UČK i Al Kaide (Al Qaeda)?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Znali smo za to iz naših obaveštajnih izveštaja i takođe na osnovu informacija koje smo dobijali od predstavnika islamskih zemalja. Ja sam imao redovne kontakte sa ambasadorima islamskih zemalja u Moskvi, uključujući i kontakte sa iranskim ambasadorom i drugim funkcionerima iz Irana (Irana) i oni su potvrdili veze između Talibana i Al Kade i sa predstavnicima OVK sa druge strane. Čak su konkretno i naveli puteve kojima su teroristi i oružje stizali na teritoriju Balkana. I čak su oni odbili ili porekli svako zvanično učešće Irana ili islamskih zemalja u takvim akcijama, sa izuzetkom Turske (Turkey).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koliko ja znam, ambasador Seferi (Seferi), iranski, je porekao učešće Irana, ali je potvrdio veze Talibana i Al Kaide u razgovoru s vama?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je tačno, gospodine predsedniče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li su vam poznata saznanja o delovanju organizacije koja nosi naziv "Veterani", MPRI, američke organizacije, *Military Professional Resources Incorporated*?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ja znam za aktivnosti te organizacije. Znam da ona regrutuje plaćenike i šalje ih u različite zemlje u svetu. Mi smo, takođe, locirali instruktore koji su prethodno regrutovani iz Sjedinjenih Američkih Država i drugih zemalja. Mi smo ih pratili u severnim delovima Albanije, uključujući i naseljena mesta,

Tropolje (Tropoja) i Kukeš (Kukes). Ja mogu da potvrdim to, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kad kažete da ste razgovarali sa ambasadorima islamskih zemalja, sa koliko ste ambasadora islamskih zemalja razgovarali: sa jednim, sa dvijicom, desetoricom, petnaesticom? Sa koliko?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Sa najmanje 15 ambasadora iz arapskih i drugih islamskih zemalja. Svi su se slagali u mišljenju da se na Kosovu odvija teroristički rat. Neki od njih nisu aktivno učestvovali u tim diskusijama, već su se prećutno slagali. Međutim, prevladalo je opšte mišljenje da se radi o terorističkoj operaciji na Kosovu i da se priprema velika vojna operacija NATO protiv Jugoslavije. I većina predstavnika islamskih zemalja sa kojima sam ja razgovarao su ovo potvrdili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li to znači da su i predstavnici islamskih zemalja, odnosno ambasadori sa kojima ste vi razgovarali u Moskvi znali za pripremu agresije NATO na Jugoslaviju?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ja se nadam da su oni bili svesni toga, ali potvrdu za to smo dobili kada smo se sastajali sa visokim funkcionerima raznih zemalja, uključujući i predsednikom Sirije (Syria) Hafezom Al Asadom (Hafez Al-Assad) i maršalom Sergejevom koji je bio ministar odbrane Rusije. Na tom sastanku su oni raspravljali o toj temi i naveli primer kako su se oni nosili sa separatistima koji su izvršili pobunu u gradu Homsa (Homs), upotrebom teške artiljerije i vojnih trupa, čime je sprečeno da se terorizam i separatizam prošire na teritoriji Sirije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi kakav je bio plan NATO? Šta je znao ruski vojni vrh o planu NATO?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Rekao bih da je kompletan plan agresije protiv Savezne Republike Jugoslavije bio poznat najvišim funkcionerima Sjedinjenih Američkih Država. Dosta informacija je bilo na raspolaganju i ministarstvu odbrane i političkom rukovodstvu Ujedinjenog Kraljevstva i drugim ministrima odbrane, članica

NATO koji su imali nešto manje informacija, tako da su oni primali rado informacije koje smo im mi davali, a suština je bila u sledećem. Plan je bio da se diskredituje političko i vojno rukovodstvo Jugoslavije sa ciljem izvršavanja psihološkog i medijskog specijalnog rata. A onda u te svrhe 193. vazduhoplovna eskadrila (193 Aviation Squadron) američke vojske, to su bili propagandni avioni, su bili raspoređeni u Makedoniji. I, znači, počeo je medijski rat. Drugo, u Vojnom komitetu NATO (Military Committee of NATO) počele su pripreme od 1998. godine za vojnu operaciju. Svaki ministar odbrane je znao po potrebi samo jedan određeni deo plana koji se ticao njihovog konkretnog učešća u tome, a taj plan je uključivao saveznički odnos sa OVK i opozicijom na Kosovu. Onda pojačanje obaveštajnih aktivnosti radi prikupljanja obaveštajnih podataka i pripremu konkretnih vojnih akcija. Po planu se predviđalo da u slučaju da gospodin Milošević i jugoslovensko rukovodstvo ne prihvate ultimatum po kome su trebale da se uvedu NATO trupe, onda bi se taj cilj postigao na vojni način, a to je upravo ono što smo mi videli. I gospodin Voker i gospođa Olbrajt i drugi predstavnici Amerike i predstavnici NATO-a su pokušali, putem vojnog pritiska i ekspanzijom terorističkih aktivnosti širom pokrajine Kosovo, da prisile rukovodstvo da prihvati ovaj ultimatum, čime bi se narušio integritet i suverenitet i teritorijalni integritet republike i predstavljalo bi to okupaciju Jugoslavije od strane snaga NATO. Jugoslovensko rukovodstvo nije na to pristalo i zbog toga je plan vojnih udara izvršen.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, generale Ivašov, sasvim konkretno, šta se dešavalo u leto 1998. godine u odnosu NATO - Jugoslavija? Naime, šta znate o krupnim vojnim manevrima koji su tada organizovani na našim granicama?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, znam za to, gospodine predsedniče. Već u maju, početkom maja 1998. godine u ruskom savetu za NATO razgovarano je o Kosovu. Rusija je bila očevidac pripreme jedne velike vojne operacije širokih razmera i ruski vojni maršal je to izjavio na sastanku NATO - Rusija saveta i insistirao da NATO treba

da ispuni ili izvrši odredbe osnivačkog akta koji se tiče odnosa Rusije i NATO, koji je potpisan 1997. godine. Hteli su uveravanja od gospodina Solane, gospodina Klarka i generala Šeltona (Henry Shelton) da će Rusija učestvovati u analizi situacije i da NATO ne treba da preduzima bilo kakve odluke koje bi uključivala vojni pritisak, niti da preduzima vojne operacije. Međutim, tokom posete maršala Sergejeva Grčkoj u septembru 1998. godine, videli smo prilično obimne vojne vežbe kopnenih i vazdušnih snaga NATO. I to je za našeg maršala bilo dosta neprijatno iznenađenje. Naša Vlada je pozvala maršala Sergejeva u Moskvu, jer se očekivalo da ove vežbe mogu da prerastu u agresiju i naš maršal se vratio nazad u Moskvu, iako su ga grčki predstavnici uveravali da neće doći do agresije. Bez obzira na to, takvo ponašanje, NATO je kršio ne samo Povelju Ujedinjenih Nacija (Charter of the United Nations) u vezi sa pretnjom silom, već je bilo u suprotnosti sa osnivačkim aktom koji je upravljao odnosom između NATO i Rusije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle samo da pojasnimo, generale Ivašov. Prema tom osnivačkom aktu i prema konkretnom razgovoru između predstavnika Rusije i predstavnika NATO, NATO je bio obavezan da se konsultuje sa Rusijom i da obavesti o svakoj vojnoj meri, tako da ne bude nikakvih iznenađanja, kao što su one sa kojima se suočio maršal Sergejev i vi u Grčkoj?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je tačno. To je primećeno kada je reč o ovim vojnim aktivnostima. Maršal Sergejev je uputio protestno pismo ministrima odbrane svih zemalja članica NATO. On je predložio da se osnuje zajednička radna grupa kako bi se došlo do predloga za mirno rešenje krize na Kosovu. Neki ministri su odgovorili na to, neki nisu. Pored toga, ako želite, časni Sude, mogu da vam navedem imena ministara odbrane zemalja članica NATO koji su žalili maršalu Sergejevu zbog vojnog pritiska koji je na njih izvršen, a u vezi sa ovom vojnom operacijom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste tada, u to vreme, razgovarali sa zvaničnicima NATO, mislim na Solanu, Koena, Klarka i

druge?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Svaki put kada je ministar odbrane odlazio u posetu NATO ili ako sam ja lično učestvovao na sastancima sa generalnim sekretarom, takođe sa generalom Klarkom i drugim zvaničnicima u Evropi, svi ti susreti i sastanci održavali su se redovno i u Briselu (Brussels) i u Moskvi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je tačno da je i ministar inostranih poslova postavljao ova pitanja u onoj Grupi 8 (Group Eight), da je ruska strana upozoravala na Helsinške principe (Helsinki Final Act) i dokumente i na Povelju Ujedinjenih nacija i na druge međunarodne akte?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, tako je. To je obavljeno i u kontaktima između NATO i Rusije, između ministara spoljnih poslova koji su, takođe, raspravljali o krizi na Kosovu unutar Kontakt grupe i drugih grupa. Stav Rusije je uvek bio isti. Predstavnici Rusije su uvek predlagali jedan vrlo složen plan za mirno rešenje krize na Kosovu. Ruski predstavnici, posebno ministri inostranih poslova, naglašavali su da nisu iskorištene sve miroljubive i političke mere i snažno su se suprotstavljali vojnim operacijama. Neki ljudi su se složili sa ovim stavom. Neki su ulagali prigovor na njega i pokušavali da okrive Beograd za sve, Beograd i rukovodstvo Jugoslavije. Prema tome, mišljenja su se razlikovala, ali ovo je bio vrlo čvrst, jedinstven stav Rusije, za koji se Rusija uvek zalagala i to je odobrio predsednik Jeljcin.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A recite mi, generale Ivašov, sa obzirom da ste vi imali podatke koje ste pomenuli o konkretnim mestima sukoba, koncentracije UČK, maršrutama, dopremi oružja, pomoći spolja i tako dalje, da li je sve to vaš tadašnji načelnik Generalštaba, general armije Kvašnjin (Anatoly Vasiliyevich Kvašnjin) decembra 1998. godine, sve te obimne informacije predao generalu Klarku?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ruski Generalštab je imao takve informacije o nekoliko logora. Mislim da je bilo ukupno 11 logora u

kojima su teroristi prolazili obuku u severnoj Albaniji i na Kosovu. Takođe smo saznali za skladišta gde je držano oružje i oprema. On je, takođe, citirao nekoliko, pet maršruta koje su korišćene za snabdevanje oružjem i narkoticima i takođe korišćene, znači i za pokrete trupa iz Albanije i Makedonije. Sve te maršrute vodile su na Kosovo. Ova informacija je prenetu generalu Klarku. To je bila vrlo konkretna vojna informacija koja mu je prenetu i mi smo odlučili da prenesemo tu informaciju NATO, kako bismo zajedničkim naporima mogli da okončamo terorističke aktivnosti OVK i da prekinemo te maršrute snabdevanja OVK. To je bila mera koju je ruski Generalštab preuzeo bez presedana. Na žalost, general Klark mi je pominjao slabo informisanje NATO putem obaveštajnih kanala, a to nije bilo tačno. I odbio je da raspravlja o tim pitanjima. A, u stvari, obaveštajna služba NATO je bila prilično moćna. Obaveštajni sateliti Sjedinjenih Američkih Država su bili povećani sa 10 na 30. I pored toga oni su uspostavili nove obaveštajne grupe, tako da tvrdnja da je obaveštajna delatnost NATO bila slaba, nije bila istinita.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Inače trebalo je mesec dana, koliko ja znam, od ove predaje informacije Klarku do njegovog odgovora da oni preko svojih tih mogućnosti sa kojima raspolažu ne mogu da potvrde te informacije?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. To je tačno. Međutim, general Zavarzin (Viktor Zavarzin) i ruski predstavnici u NATO pokušali su da sarađuju sa predstavnicima vojnog komiteta NATO i na osnovu ove informacije da uspostave bilateralne kontakte, međutim pokazalo se da Klaus Nauman (Klaus Naumann) i drugi generali unutar tog komiteta nisu ništa znali o toj informaciji, dok je general Klark potvrdio ono šta sam vam već prethodno rekao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, ni oni u najužem krugu nisu bili upoznati sa tom informacijom?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Nismo dobili nikakve informacije koje bi nam rekle da su analizirane i raspravljane ruske

informacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste bar preko svojih predstavnika u Verifikacionoj misiji saznali da li su te informacije od generala Klarka date bar Verifikacionoj misiji, da može da proveri ono šta se na Kosovu događa?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ne, nismo dobili takve potvrde. Naši funkcioneri, oficiri koji su radili u okviru te misije imali su tu informaciju i oni su pokušali da prenesu tu informaciju drugim predstavnicima u okviru drugih zemalja u okviru te misije. Međutim, od njih nisu dobili nikavu podršku. Štaviše, predstavnici zemalja NATO u Verifikacionoj misiji, pre svega su podneli izveštaje Verifikacionoj misiji o podacima koji nisu bili objektivni. Pored toga, oni su vodili obaveštajne aktivnosti kako bi uspostavili koordinaciju policijskih snaga, vojnih snaga i slično. I mi smo znali da oni imaju opremu koja je potrebna za utvrđivanje takvih informacija. Bilo je mnogo poštenih ljudi u Verifikacionoj misiji i iz zemalja NATO i iz neutralnih zemalja, ali bilo je i drugih koji su obavljali obaveštajne poslove koja je trebala da pomogne budućim vazдушnim napadima NATO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li sam vas dobro shvatio, generale Ivašov, ove manevre u Grčkoj, koliko sam shvatio vaše objašnjenje, ruski vojni vrh je razumeo kao jasnu nameru i korak u pravcu oružanog upada NATO na Jugoslaviju, već, dakle, tada, polovinom 1998. godine?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je tačno. Izveštaji Ministarstva odbrane Rusije i Ministarstva spoljnih poslova preneseni su predsedniku Jeljcinu i on se složio sa izveštajima. To je bila informacija koja je bila na raspolaganju ruskim vlastima i na osnovu toga oni su definisali svoje stavove. Pregovori koji su bili u toku i raspoređivanje Verifikacione misije bilo je, u stvari, samo dimna zavesa da bi se sakrile pripreme za agresiju. Pored toga, želeo bih da naglasim, jugoslovensko rukovodstvo, kada je vodilo pregovore sa Holbrukom (Richard Holbrooke), Klarkom i Solanom i drugima, učinilo je znača-

jne ustupke koji su ih udaljavali od njihovog suvereniteta. Umesto da je povećalo političke aktivnosti, NATO i međunarodna zajednica nisu uradili ništa u vezi sa terorističkim aktivnostima OVK koji su se intenzivirale kada se Misija OEBS-a (OSCE, Organization for Security and Cooperation in Europe) rasporedila u tom području. Zbog toga smo mi zaključili da je sporazum o Verifikacionoj misiji, a koji su u oktobru potpisali Holbruk i Milošević, kao i ostale sporazume, da je to sve napravljeno da bi se sakrile pripreme za agresiju. U pregovorima gospodin Solana i gospodin Klark sve češće su ukazivali na to da je neizbežna vojna operacija. Gospodin Voker, krajem 1998. godine, javno je izjavio da Srbi nemaju šta da traže na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li se rukovodstvo Jugoslavije ... Naime, pretnje su se povećavale, trupe se gomilale, Jugoslavija je bila pod sankcijama UN-a u pogledu nabavke oružja. Je li to situacija?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Tačno je takva bila situacija. General Ojdanić, Pavle Bulatović, ministar odbrane Jugoslavije, oni su nas kritikovali, Ruse, ruske zvaničnike zbog činjenice da je OVK pojačavala svoje snage, dok jugoslovenska vojska nije mogla čak ni da primi rezervne delove za svoju opremu. I mi smo raspravljali o tom pitanju sa NATO, naglasili smo da tu nema jednakosti među stranama. Sa jedne strane imamo nezakonitu terorističku organizaciju koja svakog dana postaje sve jača i obučava svoje snage, dok sa druge strane imamo Jugoslovensku narodnu armiju kojoj nije dozvoljeno da uradi to isto. Mi smo to smatrali jednim elementom priprema za agresiju, a cilj je bio da se oslabe oružane snage Jugoslavije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se rukovodstvo Jugoslavije obraćalo Rusiji za vojnu pomoć?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Nije bio podnet takav zahtev na zvaničnom nivou. Savezna Republika Jugoslavija je poštovala sankcije, a po mom mišljenju te sankcije nisu bile utemeljene. To su sankcije koje je nametnuo Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija (UN

Security Council). Oficiri Vojske Jugoslavije su nas krivili što omogućavamo agresiju i OVK koja je bila saveznik NATO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kada je počela agresija, kakav je bio stav Ministarstva odbrane Rusije? Odnosno kakav je bio stav vojnog i političkog vrha Rusije?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Pre svega, reći ću vam da je predsednik Rusije Boris Jeljcin 25. marta nazvao napade NATO činom agresije. I to je bio stav koji su zauzeli svi ostali ministri. 90 posto ruskog stanovništva je takođe to smatralo aktom agresije. Patrijarh Aleksije Drugi (Alexius II) koji je na čelu Ruske pravoslavne crkve (Russian Orthodox Church) je 25. marta 1999. godine nazvao to grehom protiv Boga i zločinom koji predstavlja kršenje međunarodnog prava. Mi smo pažljivo proučili pravne odredbe Povelje Ujedinjenih nacija i takođe odredbe Generalne skupštine (UN General Assembly) od 1974. godine. Ja sam takođe pažljivo proučio dokumente sa nirnberških suđenja. Svi ti dokumenti ukazuju na to da je bila izvedena agresija na nezavisnu državu. To je bio jedini stav koji je zauzela Rusija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su tada povećavane NATO snage u Makedoniji?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Povećavanje snaga u Makedoniji i Albaniji se nastavilo od početka agresije. Oni su stvarali grupe za napad, kako bi se počeo napad na Jugoslaviju. Mi smo bili u mogućnosti da to pratimo. U drugoj fazi vazdušnih napada, počev od maja, usporilo se to povećanje snaga. Mi smo dobili informacije od ministara odbrane zemalja članica NATO koje su ukazivale na to da neće biti operacija na kopnu, jer nije bilo konsenzusa među zemljama članicama NATO. Oružane snage Jugoslavije, osim vazduhoplovstva, nisu pretrpele veće gubitke. Zbog toga su napravljeni planovi da se ne ide sa kampanjom na kopnu, ali sve do tog trenutka povećavale su se oružane snage, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta je bila sadržina, sasvim kratko,

vašeg razgovora sa Vokerom kada je bio kod vas, po mojim podacima 12. februara 1999. godine?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: 12. februara ja se jesam sastao sa gospodinom Vokerom i prvo pitanje koje sam mu postavio bilo je zašto ruski predstavnici u okviru misije ne mogu da prezentiraju objektivne informacije? Zašto u izveštaju misije se pojavljuju samo mišljenja predstavnika NATO, ne uzimajući u obzir mišljenja Rusa, Ukrajinaca i Šveđana? Gospodin Voker je odgovorio da je teško raditi zato što jedini nenaoružani ljudi na Kosovu su članovi misije, a svi ostali koji su tamo prisutni, su naoružani. Kada sam ga pitao ko je to naoružavao OVK, gospodin Voker mi je rekao da je bilo nekoliko različitih izvora i nije hteo da ih navede. Drugo pitanje o kome smo raspravljali bilo je kakve su perspektive za političko rešenje problema na Kosovu? A gospodin Voker je odgovorio da će do proleća 1999. godine situacija na Kosovu da se raspadne i da će biti neizbežna vojna operacija. I tad mi je rekao ono šta sam već opisao ranije, da Srbi nemaju šta da traže na Kosovu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je, dakle, bio njegov stav: da Srbi treba da idu sa Kosova. Sasvim ste ga dobro razumeli, je l' tako?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je bio stav koji je javno izražen. On je to nešto ranije javno rekao, a kasnije je to meni potvrdio. Treće pitanje o kom smo razgovarali imalo je veze sa obaveštajnim aktivnostima predstavnika nekoliko zemalja u okviru misije, a koje su preduzete na teritoriji Kosova. On je odbio da to potvrdi, tvrdeći da on za to ne zna.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A vi ste, naravno ... Sad ste pomenuli da ste ga pitali kako se naoružavaju albanski teroristi na Kosovu i on nije znao da vam odgovori?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, tako je. On je pomenuo oružje iz Drugog svetskog rata koje je navodno tamo ostavljeno. Takođe je naveo i neke druge izvore o kojima ništa nije znao, ali je čvrsto odbio, kategorično odbio da zemlje članice NATO i Sjedinjene Američke Države snabdevaju njih oružjem, a to su bile zemlje koje

je on predstavljao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A dobro, da li ste imali podatke da ih snabdevaju oružjem?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je bila posredna informacija. Na teritoriji Kosova i u severnoj Albaniji otkrivene su snajperske puške, minobacači, takođe oprema za noćno gađanje i takođe pokretni bacači raketa koje su proizvodile zemlje članice NATO. Ja nemam direktnu informaciju o tome, samo indirektnu informaciju. Ali, barem na teritoriji Turske, to se oružje nabavljalo putem, bilo zvaničnih ili nezvaničnih kanala. Izvesno oružje moglo je da stigne i iz Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine, pošto su te zemlje počele da koriste novo naoružanje NATO.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To isto pitanje o naoružavanju albanskih terorista na Kosovu, maršal Sergejev je postavio nemačkom ministru Šarpingu (Rudolf Scharping) 18. februara 1999. godine. Šta je bio njegov odgovor?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Mogu da potvrdim da je to pitanje postavljeno ministru Šarpingu, a ministar Šarping je takođe izbegao da odgovori na to pitanje. On je potvrdio činjenicu da je naoružanje stizalo do terorista u velikoj količini u tom području, ali nije potvrdio da je izvor tog naoružanja bio u zemljama članicama NATO. On je tvrdio da su ti kanali poreklom sa Bliskog Istoka i planina Kavkaza i da te kanale treba pažljivo pratiti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sa obzirom da je Rusija bila član Verifikacione misije i da su ruski predstavnici bili u Verifikacionoj misiji, molim vas recite samo ono šta mislite da je najbitnije o radu i o njihovoj poziciji u Verifikacionoj misiji?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Rusija se saglasila sa tim da se postavi takva misija, imajući u vidu da su aktivnosti te misije takve da treba da olakšaju mirno rešenje. Kada je raspoređeno više od 1.000 članova te misije u tom regionu, pokazalo se da su oni nenaoružani, da nemaju nikakve zaštite, da im je ograničena slo-

boda kretanja i da im je vrlo teško da dođu do objektivne informacije. Međutim, uprkos tome Rusija je preduzela sve mere čiji je cilj bio da se osigura da njeni predstavnici budu u mogućnosti da dođu do objektivnih informacija. I to je ono šta su oni i uradili. Ali dozvolite da vam još jednom kažem da su predstavnici slali izveštaj i u sedište Verifikacione misije i u Moskvu. Na naše iznenađenje mi smo saznali da u izveštajima, redovnim izveštajima i u konačnom izveštaju, objektivna mišljenja ruskih, finskih, švedskih i ukrajinskih predstavnika nisu uzeta u obzir. Zbog toga smo poslali ove dokumente direktno OEBS-u i različitim pravnim organizacijama i u decembru 1998. godine raspravljao sam sa našim predstavnikom u Verifikacionoj misiji, gospodinom Ivanovskim (Ivanovski) i pitao sam ga zašto nije uzeto u obzir naše mišljenje. 12. februara isto pitanje je postavljeno gospodinu Vokeru, a 18. februara ministar odbrane Rusije postavio je to pitanje ministru Šarpingu takođe. Prema tome, mi smo vršili pritisak u pokušaju da osiguramo da informacije o Kosovu budu prezentirane na jedan nepristrasan način. Pitali smo gospodina Vokera kako to da se on uglavnom sastajao sa predstavnicima OVK, dakle sa predstavnicima albanskog stanovništva? Pitali smo ga kako zašto samo izbeglice u Albaniji i Makedoniji su te sa kojima se obavljaju razgovori, a mišljenja različitih drugih organizacija se ne uzimaju u obzir? I kako to da se gospodin Voker retko sreće sa predstavnicima Srba i drugih grupa na Kosovu? On je za to krivio činjenicu da je imao vrlo malo vremena na raspolaganju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ja iz ovoga šta vi kažete, generale Ivašov, mogu da izvučem zaključak da po oceni vaših službi, izveštaji misije nisu bili objektivni? Vokerovi izveštaji nisu bili objektivni?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to mogu da potvrdim. I čak šta više, kad smo mi njemu predložili da ojača misiju i da se pobrine za bezbednost i da započne aktivnosti, gospodin Voker se nije sa tim složio.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A, šta onda da se kaže o ovim

izveštajima *Human Rights Watch-a*, ako izveštaji Verifikacione misije nisu bili objektivni?

TUŽILAC NAJS: Časni Sude ...

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vaše prethodno pitanje je bilo da li su izveštaji ambasadora Vokera bili objektivni i on je potvrdio da nisu bili objektivni, a vi sada pitate o izveštajima *Human Rights Watch-a* na osnovu toga da izveštaji Kosovske verifikacione misije nisu bili objektivni i mislim da gospodin Najs na to želi da uloži prigovor.

TUŽILAC NAJS: Da, časni Sude. Ja nisam komentarisao razna mišljenja koja su izložena tokom ovog svedočenja. Međutim, ovo prethodno pitanje je bilo sugestivno. Ipak, ovo najnovije pitanje se čini da je poziv da se izrazi mišljenje. E sad da li je to prihvatljivo ili ne na osnovu onoga šta je on prethodno rekao ... Međutim, ja pozivam Pretresno veće da kaže da je možda sad došao trenutak da se povuče linija.

SVEDOK IVAŠOV: Ja govorim ne samo o svom mišljenju, nego takođe mogu da citiram izveštaj OEBS-a "Kako viđeno, tako rečeno" (As Seen, As Told) u oktobru 1998. i 1999. godine. Citiraću srpske vlasti: "I snage za održavanje reda su delovale rigidno samo u onim delovima gde su se nalazile vojne baze OVK, a te operacije su bile usmerene protiv terorističkih i separatističkih organizacija koje su se javno zalagale za ...

SUDIJA ROBINSON: Moraću da vas zaustavim, generale. Gospodine Miloševiću, ako će svedok da govori o objektivnosti Kosovske verifikacione misije, a mi smo ovde već čuli svedočenje o tome, to je nešto šta je prilično važno. Vi morate da postavite osnove za tu analizu, takvu procenu tog pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, general Ivašov je vama

ovde jasno rekao da su ruski članovi Verifikacione misije bili njemu potčinjeni. Dakle, na vrhu vojne piramide koja je bila u komandnom lancu stajao je general Ivašov, upravo kada je reč o članovima Verifikacione misije iz Ruske Federacije. Dakle, on ove svoje ocene zasniva na izveštajima svojih potčinjenih koji su neposredno boravili na Kosovu. Iz onoga šta je rekao se utvrđuje da Voker nije uzimao u obzir njihove izveštaje i da oni svoje izveštaje nisu mogli da pronađu u zbirnim izveštajima koji su slati OEBS-u u Beč (Vienna). Što je, nadam se za svakoga izvan razumne sumnje, da je bila manipulacija.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Postavite mu pitanje o KVM, a onda će gospodin Najš moći na osnovu toga unakrsno da ispituje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li su izveštaji ruskih članova Verifikacione misije uvažavani i ravnopravno tretirani od strane Vilijema Vokera i njegovih saradnika?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Glavno pitanje oko koga nismo mogli da se složimo, oko koga ruska misija i drugi pripadnici Verifikacione misije nisu mogli da se slože, je bilo to ko su inicijatori terorističkih aktivnosti, agresivnih terorističkih aktivnosti? Mi smatramo da su inicijatori bili OVK. Neke političke snage na Kosovu i neke spoljne snage, spoljni izvori, predstavnici Sjedinjenih Američkih Država su pokušavali da dokažu suprotno. Želeli su da dokažu da je OVK bila ilegalna formacija koja je pokušavala da se suprotstavlja prekoračenjima srpskih policijskih snaga. Mi smo im pokazivali činjenice da su srpske jedinice i tela preduzimale sopstvene aktivnosti samo da bi reagovali ili sprečili te aktivnosti i reagovali su samo kao reakcija na prethodne aktivnosti. Pokušali su da spreče to da se nestabilnost proširuje i pokušavali su da suzbiju terorističke aktivnosti. Na žalost, u svom izveštaju gospodin Voker je za sve krivio jugoslovenske vlasti i srpsko stanovništvo i to je glavni nesporazum. Ja ovde mogu da citiram ...

(Pretno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vaše sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, nalaz vašeg dela Verifikacione misije, generale Ivašov, bio je da su snage naše zemlje isključivo reagovala na terorizam?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. To mogu da potvrdim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da idemo onda dalje. Molim vas ...

SUDIJA BONOMI: Pre nego što nastavite, da li vi u stvari tvrdite da postoje dokumenti koji to ilustruju?

SVEDOK IVAŠOV: Da. Postoje dokumenti. To bi uglavnom bila naređenja Generalštaba Vojske Jugoslavije i naređenja Prištinskog korpusa, kao i drugi zvanični dokumenti u kojima se oružanim snagama i policijskim snagama stavlja u zadatak da spreče eskalaciju sukoba, da izoluju teroriste i da zaštite mirno civilno stanovništvo. Mi imamo takva naređenja.

SUDIJA BONOMI: Da, to mi je jasno, ali ja sam više mislio na izveštaje koje su pripremali vaši predstavnici u KVM-u, koji onda nisu prenošeni glavnom sedištu OEBS-a?

SVEDOK IVAŠOV: To su bili usmeni izveštaji koji su prenošeni putem telefona ili pismeno u vidu dokumenata. Neki od tih dokumenata i neke od tih informacija su direktno prenošene OEBS-u, a izveštaj koji sam ja spomenuo, u tom izveštaju se odražavao i naš stav. Međunarodna organizacija za ljudska prava *Human Rights Watch* takođe je mogla da izvuče zaključak da su zaključci Misije OEBS-a pristrasni i mi smo se složili sa tim, pošto su naši predstavnici takođe učestvovali u radu te misije.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, da li ćete da uvedete nekakve dokaze koji će da potkrepe ono šta je svjedok rekao u odgovoru na vaše pitanje, a to je da su vaše snage samo reagovala na

terorizam ili to da su ruski članovi Verifikacione misije izvestili o tome da su vaše snage samo reagovala na terorizam? Da li ćete da izvedete neke dokaze da biste to potkrepili?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja imam u vidu i svedoke funkcionere naše policije i naše vojske i svedoke direktno sa Kosova i sad ne mogu da nabrojim sve druge, ali ovo je jedan izuzetno važan svedok, jer predstavlja vojni vrh Rusije i to sa mesta gde su se stizale sve informacije, pogotovo ove koje su se u kritično vreme događaja odvijale na Kosovu.

SUDIJA ROBINSON: Možda biste mogli da uvedete te dokaze preko ovog svedoka, ali to je na vama da odlučite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Što se tiče svedočenja ovog svedoka, ja se nadam da je on potpuno jasan. Ja ne znam da li vi tražite dokaz da li general Ivašov govori istinu? Da li mi vi tražite dokaz da vam dokažem da general Ivašov govori istinu?

SUDIJA ROBINSON: Na vama je da odlučite kako ćete da izvodite svoje dokaze, ali on je izrekao jednu važnu stvar. Dao je važnu izjavu, a Pretresno veće će morati da odluči koju će težinu da prida toj izjavi. Prema tome, Pretresno veće će da joj prida veću težinu ako je ta izjava potkrepljena dokumentima. Gospodine Miloševiću, sada ćemo idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA ROBINSON: Generale Ivašov, da li hoćete nešto da kažete?

SVEDOK IVAŠOV: Časni Sude, hteo bih da kažem, biću kratak, hoću da kažem da ja sutra moram da se vratim u Moskvu. Imam međunarodne obaveze. Moram ove nedelje da putujem u Kopenhagen (Copenhagen), u Dansku (Denmark), tako da vas molim da to imate

u vidu.

SUDIJA ROBINSON: Kad sutra morate da putujete?

SVEDOK IVAŠOV: Ja imam let sutra u 11.00.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Ako to pomaže Sudu, ovo je očigledno svedok za koga bih mogao da podnesem zahtev da se unakrsno ispitivanje za njega obavi neki drugi dan. I mogu da kažem da bih imao prilično jake razloge da to uradim. Međutim, iz prethodnog iskustva tokom ovog suđenja znamo da je jako teško da se uradi tako nešto, da se odloži ispitivanje svedoka i koliko je teško da se seti svih dokaza i tako dalje, tako da bih se ja danas pripremio da bih mogao sutra da završim ispitivanje ovog svedoka. Siguran sam da će to da bude zadovoljavajuće. Naravno, ja ne mogu da garantujem da ipak neću da podnesem zahtev da se on vrati drugi put, ali potrudicu se da to ne uradim. Ali, naravno, danas ne mogu da završim sa njegovim unakrsnim ispitivanjem.

SUDIJA ROBINSON: Da. Ja sam na vašoj strani. Imam puno simpatija za to što ste rekli. Gospodine Miloševiću, vi svoj Predmet ne možete da vodite ovako. Morate da skrenete pažnju Pretresnom veću ako imate poteškoća kada su svedoci u pitanju, na primer ako oni moraju da se vrate u svoju zemlju. Po mom mišljenju, ovo je vrlo važan svedok i ja bih očekivao da onda unakrsno ispitivanje ovog svedoka dosta dugo traje. Koliko ste vremena predvideli za ovog svedoka?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa nešto više od tri sata, ali očigledno mi je potrebno više. Generale Ivašov, da li postoji mogućnost da vi sutra letite uveče za Moskvu, verovatno postoji neki let uveče, tako da sutra možemo da ostanemo da radimo?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, ako mi pomogne osoblje službe da ja promenim svoju rezervaciju za večernji let, onda bi to bilo

moгуće.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Zamolićemo Jedinicu za žrtve i svedoke (Victims and Witnesses Unit) da onda pokušaju to i da urade. Gospodine Miloševiću, izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, gospodine Robinson. Imam u vidu

(Pretnosno veće se savetuje)

SUDIJA ROBINSON: Upravo sam se konsultovao sa svojim kolegama oko toga da li će njegovo svedočenje čak i sutra da se završi, jer mi je skrenuta pažnja da je sutra poslednji dan, tako da će u svakom slučaju on morati da se vrati, ako se do sutra ne završi sa njegovom svedočenjem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, gospodine Robinson. Ja imam u vidu vašu sugestiju da treba dati što više dokumenata, mada mislim da je svedočenje generala Ivašova dovoljno autoritativno, ali istovremeno pitam generala Ivašova da li vi imate sa sobom kakav dokument koji ...

SUDIJA ROBINSON: Da. Pošto vi sami sebe zastupate, ja ću da kažem sledeće: njegovo svedočenje je važno svedočenje i on se dotakao važne tačke po mom mišljenju, to jest objektivnosti izveštaja Verifikacione misije, zato što se dobar deo dokaza Tužilaštva zasniva na tome, a on je došao ovde i rekao da ti izveštaji nisu objektivni i to govori na osnovu činjenice da ruski predstavnici koji su bili deo Verifikacione misije su ga obavestili da njihovi izveštaju nisu bili uzimani u obzir u sveukupnim izveštajima Verifikacione misije upućenim OEBS-u. Ja smatram da je to važno. Pretnosno veće će biti u stanju da prida mnogo veću težinu dokaznom materijalu, ako biste vi mogli da uvedete dokaze koji bi to potkrepili, bez obzira da li se radi o dokumentima ili svedočenjima bilo koga od tih ruskih oficira

koji su bili u toj misiji, da bi se utvrdilo da njihovi izveštaji nisu bili uzimani u obzir. Po mom mišljenju objektivnost KVM je vrlo važan faktor u ovom Predmetu, tako da nemojte samo da se oslanjate na njegovo svedočenje što se tiče ovog pitanja. Ako imate druge dokaze koje bi mogli da nam predočite, to će da ojača vaše dokaze, dakle, da biste mogli da potvrdite ono šta hoćete da kažete u vezi sa tim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razumem vas, gospodine Robinson. Ja imam nameru da pozovem još nekoliko ruskih svedoka, a isto tako upravo sam pitao generala Ivašova da li on sada sa sobom ima neki dokument koji se u prilog ovoga što govorite može iskoristiti? Ako ne, pribavićemo ih naknadno, ali imaću, naravno i dokumenata i svedoka koji će u tom pravcu to dokazivati.

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Jedan broj mojih argumenata se vidi u publikaciji Generalštaba Rusije, a ja sam to doneo sa sobom. Takođe imam kopije dva naređenja Prištinskom korpusu koja bi mogao da predočim sutra ili možda danas posle završetka rasprave. Međutim, radi se o kopijama. To nisu izvorni dokumenti. Ja mogu to da uradim, ali sobzirom da ja više nisam u aktivnoj vojnoj službi, potrebno mi je vremena da zvanične vlasti potvrde izveštaje naših predstavnika u toj misiji.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi sasvim kratko, generale Ivašov, zašto je Verifikaciona misija napustila Kosovo?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ja mislim da što se tiče te imitacije mirovnog procesa, želim da naglasim da se radi o imitaciji mirovnog procesa, smatram da je Verifikaciona misija uspela da ispuni svoje zadatke na tom planu i da je takođe pružila razlog za implementaciju plana za vojnu operaciju protiv Jugoslavije. Zbog toga su je unapred evakuisali, pre nego što je počela agresija. Prema tome, misija je uspela da ispuni svoje zadatke, to jest da stvori neku vrstu pokrića i da stvori razloge za agresiju. Takođe, ona

je izvršila obaveštajni deo svoje misije. Uspela je da naznači one objekte koji će da budu ciljevi napada i, prema tome, onda je pre-rano ugašena.

SUDIJA KVON: Radi zapisnika: da li se radi o *invitation*, pozivu ili *imitation*, imitaciji mirovnog procesa?

prevodioci: Radi se o imitaciji.

SUDIJA KVON: U redu. Hvala vam. Znači imitacija.

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ovo je bilo stvaranje razloga za vojnu operaciju pod pokrićem miroljubive diplomatske misije. Oni su stvarali izgovor za vojnu operaciju i to je bio deo sveukupnog plana te vojne operacije sa ciljem da se usmerava javno mnjenje da nije moguće da se mirovni proces nastavi i da je Verifikaciona misija ispunila te zadatke.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Šta je bio Račak, generale Ivašov?

TUŽILAC NAJS: Mislim da bi bilo dobro da se utvrdi stepen svedočenja iz druge ruke, takođe o prirodi izvora informacija ovog svedoka.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, mislim da do sada već treba da znate da treba da postavite osnove za ovakve stvari. Tačno je da mi prihvatamo dokaze iz druge ruke, ali morate da postavite nekakve osnove. Pretpostavljamo da ovaj svedok nije bio u Račku. Prema tome kako je on dobio te informacije o Račku, morate to prvo da pokrijete.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa osnov dobijanja informacija o Račku je takođe članstvo njegove Verifikacione misije plus posmatračka diplomatska misija (KDOM, Kosovo Diplomatic Observer Mission) i učešće ...

SUDIJA ROBINSON: Ne. Gospodine Miloševiću, zaustavio sam vas. Već smo to ranije razmatrali. Reč je o tehnici. Vi morate preko svedoka da izvedete informacije koje će da pokažu osnovu za dokaze koje ćete da nam iznesete. Treba to da pružite Pretresnom veću. Ja ne pitam vas da mi to kažete, već morate da pitate svedoka. Morate svedoku da postavljate pitanja koja će da uspostave osnovu za izvođenje dokaza. Dakle, ja ne želim to da čujem od vas, već od svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam i pitao svedoka šta je bio Račak prema saznanjima njegove Verifikacione misije na Kosovu i drugim saznanjima koje je dobio?

SUDIJA ROBINSON: Dozvolite da ja pitam svedoka. Da li znate bilo šta o onome šta se desilo u Račku? Da ili ne?

SVEDOK IVAŠOV: Hvala, časni Sude. Da.

SUDIJA ROBINSON: Kako ste došli do te informacije?

SVEDOK IVAŠOV: Tu sam informaciju dobio od ruske ambasade, od posmatrača iz Rusije koji su bili u Verifikacionoj misiji na Kosovu, a suština te informacije bila je, prvo, da je zvanični zaključak gospodina Vokera bio ...

SUDIJA ROBINSON: Stanite. Da li ste vi razgovarali sa tim posmatračima?

SVEDOK IVAŠOV: Da. Razgovarao sam sa posmatračima i mogu da navedem njihova imena. Sa vođama ruskih posmatrača razgovarao sam dva ili tri dana, možda, nakon što smo dobili informaciju.

SUDIJA ROBINSON: Da li su ti posmatrači bili prisutni u Račku?

SVEDOK IVAŠOV: Mi smo jednostavno imali sumnje u vezi sa zaključcima gospodina Vokera ...

SUDIJA ROBINSON: Samo odgovorite na moje pitanje. Želeo sam da ustanovim da li su posmatrači sa kojima ste razgovarali bili prisutni u Račku tokom tih događaja?

SVEDOK IVAŠOV: Ne. Nije im bilo dozvoljeno da dođu u Račak.

SUDIJA ROBINSON: Pa kako su onda oni došli do tih informacija?

SVEDOK IVAŠOV: Oni su dobili te informacije, došli su do tih informacija analizirajući borbena dejstva u tom području i kasnije smo koristili informacije od nezavisnih forenzičkih eksperata iz Finske, kao i od lokalnog stanovništva koje nije videlo policiju koja je uhapsila veći broj ljudi i nisu svedočili da su ljudi bili okupljeni na jednom mestu, kako bi bili pogubljeni. Mi, dakle, nismo imali takvih svedočanstava, pa smo dovodili u sumnju zaključke gospodina Vokera.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle po ocenama do kojih ste vi došli, šta je bio Račak?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Imali smo informacije u smislu da su se oružani sukobi i borbe odvijale između terorističke organizacije i policije i Vojske Savezne Republike Jugoslavije. Imali smo dokaze i svedočenja u tom smislu, ali nije bilo nikavih dokaza da su oni izvršili hapšenja. I zbog toga smo bili vrlo iznenađeni zaključcima gospodina Vokera koji nisu bili zasnovani na iscrpnoj istrazi i u kojima nisu učestvovali Rusi, niti je ponuđena ruska ekspertiza.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, generale Ivašov. Recite mi šta znate, kad su počela ratna dejstva, šta znate o saradnji NATO i UČK za vreme ratnih dejstava?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Zaključili smo da su oni bili saveznici. Kao rezultat vazdušnih napada NATO, aktivnost OVK se intenzivirala u to vreme i takođe je obavljen koordinirani rad. Operacije terorista su bile bolje organizovane i intenzivirane na teritoriji pokrajine. Neki pripadnici OVK su delovali zajedno i u saradnji sa obaveštajnim jedinicama NATO koje su bile raspoređene u Makedoniji. Prema tome, bila je koordinacija, intenziviranje aktivnosti pod zaštitom vazdušnih napada i takođe su ojačane obaveštajne aktivnosti, aktivnosti prikupljanja obaveštajnih informacija. Sve to je potvrdilo postojanje savezništva između NATO i OVK. Međunarodni kontakti između predstavnika OVK i visokih predstavnika NATO-a to su takođe potvrdili.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad ću da vam postavim nekoliko pitanja o vašim saznanjima koja se tiču pokretanja stanovništva. Pročitaću vam iz tačke 104 ovog dokumenta kojim sam ja optužen. Kaže se da je 24. marta 1999. godine, to je tačka 104, NATO započeo vazdušne napade i onda se kaže: "Nakon početka vazdušnih napada snage SRJ i Srbije pojačale su svoju široko rasprostranjenu ili sistematiku kampanju i prisilno proterale na stotine hiljada kosovskih Albanaca sa Kosova". Dakle, počela je kampanja. Malopre ste opisali da u saradnji sa NATO, UČK napada vojsku i policiju, a ovde se tvrdi da su naše snage pojačale kampanju da isteraju civilno stanovništvo?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ovim potvrđujem da nikakve informacije u smislu da su oružane snage i policija Savezne Republike Jugoslavije vodile akcije da proteraju civilno stanovništvo, nisu bile na raspolaganju. I ja mogu da potvrdim da sam imao rasprave sa Albancima koji su napustili Kosovo u vreme bombardovanja, uključujući i neke sastanke koje sam imao ovde pre tri dana sa predstavnicima albanske dijaspore, koji su potvrdili da je bombardovanje izazvalo paniku među stanovništvom, uključujući različite etničke grupe i svi su iznenada želeli da napuste to područje na kome se vodio rat. U Briselu predstavnik Rusije potvrdio je da su do maja 1999. godine izbeglice, broj izbeglica koji je pobjegao u Makedoniju se udvostručio. Prema tome, glavni izvor i glavni uzrok egzodusa

izbeglica, koji se povećao u odnosu na prethodni period tri puta, prema našoj informaciji i informaciji koja je bila na raspolaganju Visokom komesaru za izbeglice UN (UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees), dostigao je 600.000. I tu je takođe bila pretnja operacijama na kopnu, jer su ljudi napuštali područja ratnih operacija i upravo to je bio glavni razlog za masovni beg izbeglica. Dakle, ponavljam, pod pretnjom da će doći do operacija na kopnu i pod vazдушnim napadima, oružane snage Jugoslavije su izvodile svoju odbranu i to objašnjava pokrete njihovih jedinica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li to znači da su ljudi prirodno odlazili iz zona rizika? Vi kao vojnik pretpostavljam da možete da imate neko jasno objašnjenje.

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, to je bio glavni razlog i dozvolite da dodam: ljudi su odlazili i napuštali to mesto, ne samo da bi otišli u strane zemlje, oni su takođe bežali u Saveznu Republiku Jugoslaviju. Među izbeglicama su bili Srbi, Albanci, Romi i muslimani i katolici. Dakle, to je bila prirodna reakcija ljudi koji su tražili sklonište. Oni su odlazili u Crnu Goru, Vojvodinu, Sandžak i, naravno, Srbiju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Maločas ste rekli nešto u vezi s tim vremenskim određenjem. Da li to znači da je došlo do talasa izbeglica upravo početkom napada, bombardovanja NATO po teritoriji Jugoslavije, a pre svega po Kosovu?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, da. Potvrđujem to.

TUŽILAC NAJS: Neću svaki put da ulažem prigovor, ali ovo je sugestivno pitanje i nije trebalo da bude postavljeno.

SUDIJA ROBINSON: Preformulišite pitanje, gospodine Miloševiću. A pre nego što to uradite, gospodine Miloševiću, ponovo se bavimo i ovde jednim značajnim pitanjem i vaši dokazi će, očigledno, biti značajno ojačani ako budete izvodili dokaze koji su direktniji od ovih

koje ovaj svedok može da da u ovom trenutku. Na primer, ako ste u mogućnosti da izvedete dokaze ili svedočenje bilo koje osobe koja je živela u tom području rizika, da kaže zašto su oni pobjegli. To bi značajno podržalo vaše argumente. Molim vas preformulišite pitanje da ne bude sugestivno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čuli ste za izraz “humanitarna katastrofa”, generale Ivašov? Da ili ne?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Opišite mi malo tu pojavu koja je nazvana “humanitarna katastrofa”? Šta je izazvalo tu pojavu?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Pre svega, to je bila pretnja životima svih civila tamo. Drugo, to je bila pretnja celom sistemu javnih komunikacija i infrastrukture i treće, to je bilo odsustvo bilo kakvog normalnog snabdevanja hranom i osnovnim potrepšinama. Mi smo, takođe, imali informacije da su pripadnici OVK čak i pre nego što je počelo bombardovanje, a posebno pošto je počelo bombardovanje, odveli svoje šire porodice iz pokrajine. I ja mogu da citiram Visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbeglice koji je rekao da je u junu 1998. godine bilo samo 10.000 do 12.000 izbeglica, a u martu 1999. godine bilo je 200.000 izbeglica, a do kraja bombardovanja, broj izbeglica je dosegao 600.000. Prema tome, prethodni sukob i konflikt u pokrajini nije izazvao tako masovan odliv izbeglica kao što su to izazvali vazdušni napadi. A kada govorimo o humanitarnoj katastrofi, svo stanovništvo, ne samo Kosova i Jugoslavije, već i susednih zemalja takođe i danas oseća da je zaista postoji stvarna humanitarna katastrofa. 70 posto stanovništva Kosova je nezaposleno, 30 posto stanovništva umire od gladi. Ne funkcioniše sistem kojim može da se održi život.

SUDIJA ROBINSON: Ja sam vas pitao kakva je relevantnost dokaza o tome da danas postoji humanitarna katastrofa? To ovde nije pitanje. Pređite na nešto drugo. U svakom slučaju mislim da ste odgovorili na pitanje. Gospodine Miloševiću, molim vas sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako sam vas dobro razumeo, tu nesreću i te talase izbeglica je proizvela agresija NATO? Je li to jasan zaključak koji ste vi u vojnom vrhu Rusije izveli?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. To potvrđujem. To je zvanični stav ruske Vlade i moje lično uverenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, pošto ste bili u veoma čestom kontaktu sa vojnim vrhom Jugoslavije, da li ste imali bilo kakve podatke o tome da su planirane ili davane bilo kakve naredbe kojima bi mogao da se ugrozi život mirnih građana na Kosovu i Metohiji, u vezi sa nekom deportacijom, preseljenjem, gonjenjem ili bilo čim drugim?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ne. Nemam takvu informaciju. Video sam zaista mnogo naređenja koje su izdale oružane snage Jugoslavije. Šta više, ruska strana je izvršila pritisak i na diplomatskom i na vojnom nivou da spreči da jugoslovenske snage prekrše mere neophodne bezbednosti i jugoslovenski funkcionieri su nam stalno pokazivali svoja dokumenta, uključujući i naređenja izdata Prištinskom korpusu. Ta naređenja su uključivala i to da je rečeno da pre napada na teroriste treba upozoriti civilno stanovništvo na predstojeće borbene aktivnosti. I ta naređenja su, u stvari, bila na snazi u toku vazdušnih napada na Jugoslaviju. A ono šta je posebno značajno za masovni egzodus izbeglica, bili su NATO napadi na civilne ciljeve, uključujući i kolone izbeglica.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li ste imali informaciju o tome da je i vojno rukovodstvo i ja lično naređivalo da se istraži svaki zločin koji se počinji tamo i da se svaki počinitelj izvede pred sud?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: General Ojdanić, načelnik Generalštaba, dostavio je našem vojnom rukovodstvu, uključujući i mene, naređenja da se obavi istraga o aktivnosti određenih vojnika koji su išli izvan neophodnih mera bezbednosti i emotivno preterali u svojim aktivnostima protiv terorista. Mi smo svesni takvih mera i znamo da su neki od vojnika osuđeni. Tokom sastanaka sa predsed-

nikom Miloševićem sam čuo, kao i maršal Sergejev i premijer Primakov (Yevgeny Maksimovich Primakov), izraze kao što su nedozvoljivost povećavanja etničke napetosti. Stalno smo slušali reči u smislu da je neophodno ponovo uspostaviti mir na Kosovu i nismo ništa čuli što bi diskreditovalo same kosovske Albance kao etničku grupu ili bilo koju drugu etničku grupu. Pristup svim etničkim grupama je bio jednak.

SUDIJA KVON: Generale, da li ste znali za paravojne formacije koje su delovale u to vreme? Da li su one bile pod kontrolom vojnog rukovodstva ili nisu?

SVEDOK IVAŠOV: U najvećem delu poznao sam vojno rukovodstvo u Ministarstvu odbrane i Generalštabu. Mogu da naveden imena, gospodina Ojdanića, Perišića, Galića i takođe poznao sam komandante korpusa. Naravno, video sam i mlađe, niže oficire, ali nisam ih poznao.

SUDIJA ROBINSON: Niste odgovorili na pitanje.

SUDIJA KVON: Moje pitanje se odnosilo na paravojne formacije.

SVEDOK IVAŠOV: Da. Svakako. Znali smo za to i posmatrali smo aktivnost takvih vođa, kao što su Hašim Tači i drugi. Možda vas nisam dobro razumio.

SUDIJA KVON: Da li ste znali za paravojne formacije na srpskoj strani?

SVEDOK IVAŠOV: Sada razumem pitanje, časni Sude. Mi smo proverili tu informaciju i ona nije bila potvrđena. Bilo je povremenih, sporadičnih pokušaja srpskih stanovnika na Kosovu da organizuju samoodbranu, jedinice samoodbrane, ali na to se nije gledalo sa odobravanjem od strane vojne komande. Nije bilo organizovanog stvaranja takvih paravojnih struktura. Postojali su pokušaji lokalnog

stanovništva da se zaštite od terorističkih dela i nasilja, ali nije postojala neka veća paravojna struktura i ne znam ništa o bilo kakvim liderima takve strukture, ako su postojali.

SUDIJA KVON: Hvala lepo, generale. Gospodine Miloševiću, izvolite, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, da li ste imali informacije o zločinima UČK kada su u pitanju mirni građani, ne samo nealbanci, nego i Albanci?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Imali smo takve informacije. Ja čak imam i neke brojeve o broju žrtava na raznim stranama. Mi smo dobili takve podatke i od NATO i od rukovodstva Jugoslavije. Teroristi su naneli gubitke i Albancima i katolicima i muslimanima, Romima i drugim etničkim grupama, ali svakako je bilo više žrtava među Srbima, uključujući i policajce i vojnike. Broj njihovih žrtava je nadmašio sve ostale.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate nešto o organizovanom delovanju UČK na isterivanju civila sa Kosova, odnosno upućivanju u Makedoniju i Albaniju?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, znam za to. To je upravo bila OVK koja je organizovala dve maršrute za izbeglice preko granice u Makedoniju. Jedna maršruta je išla tim putem, a druga je bila prema Albaniji. Pored toga, oni su širili informacije u smislu da u evropskim zemljama izbeglice imaju dobar život i to je samo pomoglo masovnom egzodusu. Znam da su čak i albanski katolici koji su odbili da se pridruže OVK, postali žrtve ili bili prisiljeni da beže. Takođe imamo dokaze da nakon prisilne mobilizacije određenih ljudi u jedinice OVK, kako bi se sprečilo njihovo dezertiranje, njihove porodice su uzete kao taoci.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, da li znate nešto o tome kako su civili uzimani kao živi štit u raznim prilikama u toku dejstava na Kosovu i Metohiji?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Dobili smo takve informacije od

srpskih kolega, od vojnog atašea u našoj ambasadi u Beogradu i takođe od naših obavestajnih službi. Ovo pitanje je takođe raspravljano među predstavnicima jugoslovenske vojske na zajedničkim sastancima sa nama. Oni su nam pokazali uverljiva dokumenta koja potvrđuju da tokom borbenih operacija teroristi su odlazili u naseljena područja i koristili lokalne stanovnike kao žive štitove, a čak i u vojnim bazama su držali građane kao žive štitove. To mogu da potvrdim, da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, da li je vama poznato da su postojala naređenja i za vojsku i za policiju da se ne otvara vatra čak ni na UČK, ako postoji opasnost da nastradaju civili?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ja sam u Generalštabu jugoslovenskih oružanih snaga video takva naređenja. Pokazali su mi takva naređenja i čak je u njima bila odredba da civilno stanovništvo treba da se upozori o mogućim vojnim aktivnostima. Postojalo je takvo naređenje, a to je ponovio i predsednik Milošević na različitim sastancima. Hteli su da budu sigurni da broj žrtava bude sveden na minimum tokom akcija protiv terorističkih organizacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Jedno konkretno pitanje koje se odnosi na vas lično, generale Ivašov. Vi ste 22. decembra 1998. godine, ako je moj podatak tačan, dali jednu izjavu u vezi sa politikom koja se vodi protiv Jugoslavije? Dakle, 22. decembra 1998. godine. Ako sam pogrešio, onda neću da insistiram na pitanju. Vi ste dali zvaničnu izjavu u ime ruskog vojnog vrha?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Postoji takva izjava. Ja sam bio ovlašćen da dam takvu izjavu u ime Ministarstva odbrane Ruske Federacije. Pre toga sam rekao da do decembra 1998. godine rusko vojno rukovodstvo je imalo kompetan plan pripreme i sprovođenja agresije protiv Savezne Republike Jugoslavije. Nakon analiza i konsultacija unutar Ministarstva odbrane Rusije, mi smo došli do zaključka da će doći do agresije. Takođe smo govorili o ciljevima agresije. Predsednika Jeljcina su upoznali sa tim zaključkom i u

skladu sa naređenjima ministra odbrane, maršala Sergejeva, ja sam izdao saopštenje u kome sam rekao da će se Savezna Republika Jugoslavija razbiti i da će se oboriti trenutni režim u Jugoslaviju i da će Kosovo da se otcepi od Jugoslavije. Takođe sam dao izjavu u kojoj sam rekao da će posle agresije snage NATO da uđu u taj kraj i tamo da osnuju vojne baze.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hvala, generale Ivašov. Recite mi sada nekoliko reči o konferenciji u Rambujeu. Vi ste pratili konferenciju u Rambujeu. Posle prve faze te konferencije, da li je Ministarstvo odbrane Ruske Federacije ocenjivalo da će biti izvršena agresija na Jugoslaviju?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Imam te informacije. Sa jedne strane mi, ruski predstavnici, smo smatrali da međunarodna zajednica u Evropi će da spreči eskalaciju krize. I, prema tome, smo predložili razne mehanizme uz pomoć kojih bi konferencija u Rambujeu dovela do miroljubivog rešenja. Mi smo bili ubeđeni da nisu bili iskorišćeni svi mogući miroljubivi mehanizmi. Sa druge strane, takođe smo bili protiv vojne operacije, zato što je to pretilo, ne samo Saveznoj Republici Jugoslaviji, već i čitavom sistemu međunarodne bezbednosti. Smatrali smo da će to da dovede do uništavanja standarda međunarodnih zakona i uznemiriti ili poremetiti sistem kolektivne međunarodne bezbednosti u Evropi, oko čega smo mi pregovarali sa različitim strukturama u Evropi. Takođe smo smatrali da vojna priprema za agresiju je nešto što je već otišlo prilično daleko i bilo je teško to da se zaustavi, iako je bilo mnogo diplomata koji su verovali da je još uvek bilo moguće da se to zaustavi. Mi u vojsci smo smatrali da više to nije moguće da se zaustavi, zato što su sve pripreme već bile obavljene i jedina stvar koja je preostala je bio izgovor.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vaše sledeće pitanje, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste u jednoj izjavi, ako se ne

sećam dobro slobodno me ispravite, pomenuli humanitarne razloge kao paravan. Koji su pravi razlozi NATO delovanja protiv Jugoslavije?

TUŽILAC NAJS: Da li bismo možda mogli da vidimo te izjave, zato što nije baš zadovoljavajuće da se na taj način postavi pitanje: "Vi ste spomenuli humanitarne razloge kao paravan." Ili svedok može da se seti onoga šta je rekao ili ćemo da dobijemo kopiju tog govora ili nekakvu drugu belešku ili ne treba da se postavljaju pitanja o tome.

SUDIJA ROBINSON: U redu. Gospodine Miloševiću, ima *meritum-a* u ovom prigovoru. Da li svedok ima izjavu? Da li imate izjavu sa sobom?

SVEDOK IVAŠOV: Ne, ja nemam izjavu sa sobom, ali sećam se izjave. Mogu da potvrdim zaključke ruskog vojnog rukovodstva u smislu da su ciljevi NATO operacije protiv Jugoslavije bili, u stvari, dopunjeni sledećim: tokom NATO napada mogli smo da vidimo da se čitava teritorija Savezne Republike Jugoslavije bila pretvorila u teren za testiranje novog oružja. Na toj teritoriji isprobali su više od 40 raznih vrsta municije koju proizvode američki proizvođači. U tome je učestvovala čitava američka vojna industrija i mogu da vam dam imena nekih vrsta municije koja je korišćena tom prilikom. Prema tome, na osnovu toga smo zaključili 5. maja 1999. godine da se Kosovo i teritorija Savezne Republike Jugoslavije koriste kao teren za testiranje nove municije koja je tamo korišćena, kao i municije koja je sadržavala osiromašeni uranijum (U-238), tako da je to još jedan razlog.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, vaše sledeće pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Recite mi, generale Ivašov, da li se zaista pokušavalo tada, sa strane organizatora Rambujea i NATO, da se obezbedi proces političkog sporazuma, da se zaštiti nedužno albansko stanovništvo ili je pravi cilj bio da se Jugoslavija natera da dozvoli ulazak i razmeštaj vojske NATO na svojoj teritoriji?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, ja verujem da to jeste bila provokacija. Ako časni Sude želi, ja mogu da vam dam ime ministra zemlje članice NATO koji je u februaru 1999. godine rekao sledeće, on je rekao da gospođa Olbrajt putuje u Rambuje i, prema tome, verovatnoća da se dođe do sporazuma je bila veoma mala. Prema tome, čak i unutar NATO postojalo je verovanje da Rambuje verovatno neće da dovede do političkog rešenja. Taj isti ministar odbrane je rekao da čak i kad bi jedna strana pristala na uslove američkog dokumenta, druga strana bi odbila da se složi sa tim, jer se radilo o ultimatumu. I, prema tome, nepostizanje sporazuma onda bi bio razlog da se otpočne rat.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja imam utisak da je, ili je prevodilac premoren ili je neki problem sa prevodom, ali imam utisak da general Ivašov moje pitanje nije čuo, jer moje pitanje je bilo da li je bila zaista namera NATO da se zaštiti nedužno albansko stanovništvo, kako su govorili ili je cilj bio da se Jugoslavija natera da dozvoli ulazak i razmeštaj vojske NATO na svoju teritoriju?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Ja mogu da potvrdim da je bio cilj da se trupe NATO razmeste na teritoriji Savezne Republike Jugoslavije. To je bilo sadržano i u zahtevima koje je izneo gospodin Holbruk i takođe je bilo u izjavama gospodina Solane i generala Klarka, a taj isti cilj je bio izražen i u Rambujeu, da se ometaju pregovori i da se srpska strana okrivi za sve i da se nađe izgovor da se počne sa operacijom koja je bila unapred pripremljena. Avioni su spremni čekali na aerodromima.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, da li smatrate da u toku agresije NATO protiv Jugoslavije, da su oružane snage Jugoslavije izašle iz granica nužne odbrane?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ne.

SUDIJA ROBINSON: To je pravno pitanje koje treba da razmotri Pretresno veće. Molim vas da postavite drugo pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson, svedok je general-pukovnik, vrlo upoznat sa delovanjem jugoslovenske vojske za vreme rata. Prema tome, mislim da je sasvim kompetentan da proceni to delovanje, da li je ono izlazilo iz okvira nužne odbrane tokom agresije. Ja ne znam ko je to od vas kompetentniji da proceni, od generala Ivašova, na primer.

SUDIJA ROBINSON: Ta potreba je, u stvari, jedan od elementa koji potpada pod samoodbranu, a to je pitanje koje će Pretresno veće morati da razmotri. Vi možete da postavite svedoku pitanja koja su vezana za činjenične situacije, ali ja ne mogu da dozvolim ovakvo pitanje koje je, u krajnjoj liniji, nešto o čemu treba da odlučuje Pretresno veće.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Preformulisaću pitanje. Kako je delovala vojska Jugoslavije, generale Ivašov?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Ja mislim da su akcije jugoslovenske vojske bile onakve kakve su morale da budu. Izvršavala je manevre, prestrukturiranje da bi odgovorila i na vazdušne napade i na kopnenu agresiju. Možda je moglo da bude nekih grešaka u organizaciji trupa. Međutim vojska i država su obavezne upravo tako da se ponajprije da bi branile svoju državu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste imali procene o tome ... Ali dobro, to će vam opet biti sugestivno pitanje. Generale Ivašov, šta vam je poznato, šta ste čuli o projektu Velike Srbije?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da, gospodine predsedniče. Ja sam o tome čuo samo iz masovnih medija nekih zapadnih zemalja. Ja u svojim kontaktima sa najvišim rukovodstvom i Ministarstvom odbrane Jugoslavije nikad nisam čuo ništa o tome. Nisam imao nikakve dokaze o tome da se o tom pitanju ikada tamo raspravljalo. U svojim kontaktima sa NATO nikada o toj temi nismo razgovarali. Mi smo razgovarali o pitanju Velike Albanije. Međutim, u našim kontaktima sa NATO, nismo mogli da se složimo oko činjenice da se radilo o realnom konceptu Velike Albanije. Naše kolege iz NATO su

nas uvek uveravale da je to koncept koji postoji u glavama samo nekih radikalnih pojedinaca. Moje ruske kolege, takođe, nikada nisu primile takve informacije. Prema tome, ja ne mogu da potvrdim da je takav projekat ikad postojao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Generale Ivašov, ovo će da bude moje poslednje pitanje. Vi ste imali, kako ste sami rekli, sedam susreta sa mnom?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Iz svih tih susreta šta je bilo moje glavno zalaganje? Šta je vaš utisak o onome šta je bila moja politika? Šta je bila politika Jugoslavije za sve to vreme kad su se održavali ti susreti? Šta je glavni momenat na koji možete da ukažete i pozitivno i negativno?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Mogu da potvrdim da smo imali sedam sastanaka. Kao što sam već rekao, to nisu bili kratki sastanci, već je svaki od njih trajao od tri do šest sati. Prema tome, imali smo dovoljno prilika da raspravljamo o različitim aspektima. Mogu da potvrdim da nije bilo agresivnih izraza u odnosu na kršenja prava Albanaca ili nešto u smislu njihovog ugnjetavanja. Nije bilo razgovora o represiji ili ograničavanju prava albanskog stanovništva. Sasvim suprotno, gospodin Milošević je razgovarao o svojim planovima. Možda su njegovi planovi bili donekle idealistički, ali su govorili o uspostavljanju mira u tom regionu. Ti planovi su takođe uključivali i razvoj tog regiona. Citirao je iz dokumenta koji su bili usvojeni u vezi sa obrazovanjem u tom kraju gde je prioritet stavljen na obrazovanje Albanaca. Govorio je o pravima Albanaca na određeni nivo autonomije, ali je takođe rekao da se o svim ovim pitanjima mora razgovarati da bi se izbegli nesporazumi. Takođe je govorio o tome, na svakom sastanku, da je glavni cilj Vlade kojoj je on bio na čelu, bio to da se spreči nasilje u tom kraju, a da se pospeši razvoj. On je ograničavao vojsku u njihovoj borbi protiv terorističkih organizacija. Kada je počela agresija NATO protiv Jugoslavije, jedna grupa ruskih vojnih eksperata koji u to vreme nisu bili aktivni u službi ...

SUDIJA ROBINSON: Generale, ja mislim da ste odgovorili na pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja sam razumeo da je general započeo da nešto kaže o vojnoj operaciji.

SVEDOK IVAŠOV: Imam samo jednu rečenicu. Da li mogu da je saopštim?

SUDIJA ROBINSON: Da, izvolite.

SVEDOK IVAŠOV: Ruska vojska je predložila da se prošire akcije, da bi se suzbila agresija na teritoriju drugih zemalja gde su se rasporedile snage NATO. Na primer Makedonija. To je pravo svake države. Međutim, predsednik Milošević je odbio da preduzme bilo kakvu akciju kojom bi se borbe proširile na druge države, kao što je, na primer, bila Makedonija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Robinson?

SUDIJA ROBINSON: Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ja jesam, ne dovodim to u pitanje, jesam rekao da je poslednje pitanje, ali sam pogrešio. Želim još jedno samo faktičko pitanje da postavim radi, radi znanja i istine o jednom događaju.

SUDIJA ROBINSON: Izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja uvek slušam. Ima dva prevođenja pa zbog toga pravim pauzu. Generale Ivašov, vi ste bili član delegacije koja je došla u Jugoslaviju zajedno sa Černomirdinom (Viktor Stepanovich Chernomyrdin), kada je on zajedno sa Ahtisarijem (Marti Ahtisaari), u ime Grupe 8 predložio uslove za prekid rata?

SVEDOK IVAŠOV – ODGOVOR: Da. Tako je. Ja sam bio član te dele-

gacije sa specijalnim predstavnikom ruskog predsednika, a naš cilj je bio da se pronade miroljubivo rešenje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kao što se sećate, to je bio predlog Grupe 8 kojom se Jugoslaviji garantuje suverenitet i teritorijalni integritet ...

SUDIJA ROBINSON: Ja ću morati da vas zaustavim. Upravo su mi saopštili da će zbog nas da kasni početak sledećeg suđenja u ovoj sudnici.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Samo još minut.

SUDIJA ROBINSON: Gospodine Miloševiću, taj minut ćete da dobijete sutra ujutro.

TUŽILAC NAJS: Časni Sude, hteo bih samo nešto da kažem. Očigledno je da će unakrsno ispitivanje da traje celo jutro i mislim da će da bude sasvim moguće da ćemo onda doći do toga da zamolimo svedoka da otputuje, pa da se onda vrati kasnije, drugi put. I mislim da bi onda bilo dobro da zamolimo optuženog da svog sledećeg svedoka tako rasporedi da bude na raspolaganju, jer ako moramo naglo da završimo sa ovim svedokom, to je samo zbog toga što je on došao ovde bez adekvatnih dokumenta, a bez kojih nećemo moći da ga unakrsno ispitujemo. I, prema tome, odgovornost optuženog je da mora čitav dan da uračuna za takvog svedoka.

SUDIJA ROBINSON: Možete da podnesete zahtev u tom smislu i mi ćemo o tome da razmislimo. Međutim sada ne možemo da odugovlačimo. Moramo da napravimo pauzu. Da li imamo svedoka za sutra?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa imamo svedoka za sutra, ali ja shvatam

da će sutra svedočiti general Ivašov.

SUDIJA ROBINSON: Sada prekidamo raspravu do sutra u 9.00.

Fond za humanitarno pravo